

Masáare Maaja ya Yéesu Kirisitu ja ^vyeene yaandikwa ni Yooháani Mulongooryo

Kitáabu iki chaandikwa ni Yooháani umwi wa vapooji ikimi na vaviri va Yéesu. Yooháani aandika kitáabu iki, Kitáabu cha Wiivariyuli na baráwa itatu, 1 Yooháani, 2 Yooháani, na 3 Yooháani. ^Vyeene vyoónekanaa, Yooháani aandika kitáabu iki mwaaka 90 keende Kirisitu ^avyaalwa. Kitáabwii iki, Yooháani aluuswa ja mapooji ^ajáa eendwa ni Yéesu (13:23; 19:26; 21:20).

Kiintu kikuuu ^chabweeyya Yooháani aandike kitáabu iki, ni kuluuu masáare makuuu ^yari foo Yéesu ^atamama na ukiindya ^avaheera. Aya yoonekya kimuviri, Yéesu ni muuntu kikomi ajáa, na kei yeeye ni Mulungu kikomi.

Kitáabwii iki, Yooháani aanda ko lumirirya, Yéesu noo Isáare ra Mulungu (1:1) na ni muumbi wa viintu vyoosi hamwi na Mulungu (1:3). Kei asea, yeeye ni Muriisi Muija ^atoola nkaasu yaachwe sa muundi jaachwe (10:14-15). Na yeeye Yéesu noo Masía valáli na mutwe ^valaaláa na mutwe (6:14; 7:40-41).

Súurii ya 13-17, Yéesu aluuu kweenda kwaachwe kwa vapooji vaachwe, na kwa vaantu voosi ^vamuruma mpindi joosi, na avawyira masáare yo vafafya mitima. Yooháani amarikirirya kitáabu iki, ko vaa isimwi ra Yéesu

kuheewa irya ro ning'iniwa musalábii fúuru akwye, kufufuka kwa Yéesu, na ^vyeene Yéesu avafumira vapooji vaachwe.

^Vyeene Kitáabu iki Chagavwa

Yéesu ni Mulungu 1:1-14

Murimo wa Yéesu de atamanye na Galiláaya 1:15-4:54

Murimo wa Yéesu uko Galiláaya na ukiikani ^alumana nowo uko Yerusaléemu 5:1-10:42

Kufufuka kwa Lasáaro 11:1-57

Kukimikiririwa kwa Murimo wa Yéesu 12:1-13:38

Ukiindya wo kiimikirirya wa Yéesu 14:1-17:26

Kukwya na kufufuka kwa Yéesu 18:1-20:10

Kuvafumira vaantu Yéesu ^akafufuka 20:11-21:25

Isáare Aava Muntu

¹ Aho ncholo, kujáa kwatite Isáare. Ne Isáare ni na Mulungu ajáa, na yeeye Isáare ni Mulungu.

² Keende ncholo, Isáare ni hamwi ajáa na Mulungu.

³ Viintu vyoosi vijáa vyumbwa kwa njira ya uwo Isáare. Kusiina kintu chochoosi ^chumbwa baa tweera kwa Isáare tuku.

⁴ Kuri yeeye uwo Isáare, noo kuri ufumo wa nkaasu yoosi, na iyo nkaasu noo yaava kiweeru cha vaantu.

⁵ Ikyo kiweeru, chiireryaa kilwiiryyi, na kilwiirya si chadáhaa kusiinda tuku.

⁶ Muntu umwi ajáa uja. Uwo muntu ajáa atamwa ni Mulungu. Irina raachwe noo Yooháani aséwaa.

⁷ Yooháani ajáa uuja jo koonekya ikyo kiweeru, na ko tweera koonekya kwaachwe, vaantu voosi vadahe ruma.

⁸ Yooháani si ajáa ikyo kiweeru tuku, maa kaa, ye-eye uuja jo voonekya vaantu ^vyeene ikyo kiweeru kiri.

⁹ Ikyo kiweeru cha kikomi, ^kimúrikiraa kira muuntu, chavijáa chookuja na kuri weeru.

¹⁰ Uhu Isáare ajáa amwaari kuri ihi weeru. Na baa neembe weeru yuumbwa ni Muluungu ko tweera yeeye, weeru si yamutaanga tuku.

¹¹ Yeeye uuja kwa vaantu vaachwe, novo si vamuhokera tuku.

¹² Maa kaa, vara voosi ^vamuhokera na ^vamwiilaangya, avabweeyya vave vaana va Muluungu.

¹³ Ava si vaana va Muluungu ^vavyaalwa kwa ufumo wa wuuntu tuku, au si ko kiiseeserera kwa muuntu mulume na muuntu muki tuku, au kwa kusaaka kwa muuntu tuku, maa kaa, kwa uvyaalo ^ufúmaa kwa Muluungu.

¹⁴ Haaha uwo Isáare aava muuntu, na iikala na suusu. Na suusu toona nkongojima yaachwe, nkongojima ya Mwaana wa mpeke ^afuma kwa Taáta, amema nduwo na kimáári.

¹⁵ Yooháani oonekya kimáári cha masáare ya uwo. Aluusa kwa sawúti nkuulu yoosea, “Uhu noo ura ^navawyiira nkavasea, ‘Amwaari yookuuja nyuma yaani, yeeye ni mukuulu kuandookya, ye-eye ajáa amwaari niini si ninavyaalwa.’ ”

¹⁶ Na sa kukiimana kwaachwe, suusu voosi tahokera nduwo ^jiri foo munumuunu.

¹⁷ Muluungu atoola Miiro kwa mukono wa Músa,

maa kaa, nduwo na kimáári vyuuja ko tweera YéesuKirisitu.

¹⁸ Kusiina muuntu yoyoosi ^amoonu Muluungu mpiindi yoyoosi tuku. Maa kaa, Mwaana waachwe wa mpeke, yeeye ni Muluungu, na yeeye ni hamwi ari na Taáta, yeeye noo atukunukurira Muluungu.

*Koonekya Kikomi kwa Yooháani Mubatisáaji
(Matáayo 3:1-12; Maáriki 1:1-8; Lúka 3:1-18)*

¹⁹ Siku imwi, vakúulu va Vayahúudi vajáa vatuma veeneisi va Ijva na Valáawi fuma Yerusaléemu, vadome na kwa Yooháani vamuurye oonekya yeeye ni ani. Na uku noo kwiiyoonekya kwaachwe.

²⁰ Yooháani alúusa baa siita tuku, yoosea, “Nini si ndiri Masía tuku.”

²¹ Vakamuurya voosea, “Ha weewe uri ani? Eri, weewe uri Elíamuláli na mutwe wuu?” ☆ Yooháani akavasea, “Tuku, nini si ndiri Elía tuku.” Vakamuurya kei, “Weewe noo ura muláli na mutwe wuu?” Yooháani akavasea, “Tuku.”

²² Aho, maa vakamusea, “Haaha twuyire weewe uri ani, sa tuvatwaarire malomo vara ^vatutúmire. Ha weewe ni jooli wiiséaa?”

²³ Maa Yooháani akavasea, “Nini noo ura ^aluswa ni Isáaya muláli na mutwe yoosea, ‘Nini ni sawúti ya muuntu ^yookaanirira vikulukulu isi ya ibalángwii, “Wololi njira ya Ijva.” ’ ’ ☆

²⁴ Na avo vaantu vajáa vatúmirwe fuma kwa Mafarisáayo.

²⁵ Aho, vakamuurya, “Kooni weewe si uri Masía, au Elía au ura muláli na mutwe, haaha sa che woobatisa?”

☆ **1:21** Laanga Nkumbukira ya Miiró 18:15-22. ☆ **1:23** Laanga Isáaya 40:3.

26 Yooháani akavasea, “Niini noobatisa na maaji, maa kaa, kati na kati yaanyu amwaari si mumumányire.

27 Uwo noo ura ^yookuuja nyuma yaani. Uwo niini si niima neeja kutumama murimo wa mutumwa wo reherya nkova ja mirunkumo yaachwe tuku.”

28 Masáare aya yoosi yafumira uko mújii wa Besanía, firiro ya luuji lwa Yorodáani, kuuntú Yooháani ^abatisáa.

Yéesu noo Mpóryo ya Mwaana wa Muundi ya Muluungu

29 Lomutóondo yaachwe, Yooháani akamoona Yéesu yookuuja na kwaachwe. Aho, akavasea vaantu, “Uhu noo mpóryo ya Mwaana wa Muundi wa Muluungu. Yeeye noo ^yooseyya uvi wa weeru!☆

30 Uhu noo ura ^navawyiira masáare yaachwe ^nkavasee, ‘Amwaari ^yookuuja nyuma yaani, yeeye ni mukuuu kuundookya, yeeye ajáa amwaari niini si ninavyaalwa.’

31 Niini mweeneevyo si nijáa namumányire tuku, maa kaa, nuja noobatisa vaantu na maaji sa vaantu va Isiraéli vamutaange.”

32 Aho, maa Yooháani akoonekya masáare ya iki kikomi yoosea, “Namooná Mutima Muja yookiima fuma kurumwii ja nkúnde, akiikala mweeri yaachwe.

33 Niini si namutaanga tuku. Maa kaa, Muluungu yeeye ^aantuma mbatise na maaji, yeeye aansea, ‘Muuntú ura ^uri kooná Mutima Muja yookiima

☆ 1:29 Laanga Ufumo 12:21-28.

fuma kurumwii noo kiikala mweeri yaachwe, uwo noo ^iindoobatisa kwa Mutima Muuja.’

³⁴ Niini mweeneevyo noona isáare iri, na ni luusa niise kikomi, uhu noo Mwaana wa Muluungu.”

Vapooji va Ncholo va Yéesu

³⁵ Lomutóondo yaachwe, Yooháani Mubatisáaji ajáa amwaari aho haantu, hamwi na vaviri va vapooji vaachwe kei.

³⁶ ^Akamoone Yéesu yoolooka na aho, maa akasea, “Laangi, mpóryo ya Mwaana wa Muundi ya Muluungu!”

³⁷ Vara vapooji vaviri ^vakateere Yooháani Mubatisáaji yoosea jeyyo, vakamutuuba Yéesu.

³⁸ Yéesu akiilorera, ^akavoone voomutuuba, maa akavuurya, “Ni che moosaakira?” Maa vakamusea, “Ráabi,” noo kusea, Mukiindya, “Ni hai ^wiikalaa?”

³⁹ Yéesu akavasea, “Yeendi, na nyuunyu kuhooona muri.” Jeyyo, avo vapooji vakamutuuba Yéesu, vakoona haantu ^iikaláa. Sikú ira vakava ne. Jijáa ni mpíindi ja kyulwa.

⁴⁰ Anderéa mwaanaavo na Simóoni Peéterí, ni umwi wa vara vaviri ^vajáa vateera vira Yooháani ^ajáa alúusire, ne akamutuuba Yéesu.

⁴¹ Kiintu cha ncholo ^atumama Anderéa, ni kumuloonda Simóoni mwaanaavo, akamusea, “Tamwíne Masía,” noo kusea Kirisitu.

⁴² Aho, Anderéa akamutwaala Simóoni na kwa Yéesu. Yéesu akamulaanga Simóoni, maa akamusea, “Weewe Simóoni mwaana wa

Yooháani, maa kaa, kwaandira haaha ni Kéefa* ukaánirirwaa.” Irina iri na Kigiríki ni Peéterí.

Yéesu Yoovaanirira Vala Filípi na Nasaniéeli

⁴³ Lomutóondo yaachwe, Yéesu akalamula kudoma na isi ya Galiláaya. Akamushaana Filípi, maa akamusea, “Ntuuba.”

⁴⁴ Filípi ni muuntú fuma múuji wa Besáida ajáa, múuji haantu Anderéa na Peéterí ^vafuma.

⁴⁵ Filípi ne akamushaana Nasaniéeli, na akamusea, “Tamwíne ura Músa ^aandika masáare yaachwe Kitáabwii cha Miiro, na uwo baa valáli na mutwe ^vaandika masáare yaachwe noo kusea, Yéesu wa Nasaréeti, mwaana wa Yooséefu.”

⁴⁶ Aho, maa Nasaniéeli akamuurya, “Eri, kwatúte kúntu kiija ^kiri fuma iturii ra Nasaréeti wuu?” Filípi akamusea, “Yeenda ji woone.”

⁴⁷ Kamusaambo, Yéesu ^akamoone Nasaniéeli yookúja, maa akalúsa sáare ja Nasaniéeli yoosea, “Laangi, uhú ni Mwiisiraéeli wa kikomi, asiina uvaangu isii yaachwe tuku.”

⁴⁸ Nasaniéeli akamuurya Yéesu, “Jooli wuuntáangire?” Yéesu akamusea, “Baa Filípi viintu ^aari akaari kwaanirira, nini naari nakwíne wiikyíre nchinii ya musaambu.”

⁴⁹ Nasaniéeli akamusea, “Mukiindya, weewe ni Mwaana wa Mulungu! Weewe ni Mutemi wa Isiraéeli!”

⁵⁰ Yéesu akamusea, “Weewe warúmire sa viintu ^nakuséire, nakwíne viintu ^waari ukaari wiikyíre

* **1:42 Kéefa:** Ni irina riingi ra Kieburanía ra Simóoni Peéterí. Laanga **Peéterí** Utamanulii wa Masáare na Kilaangi.

nchinii ya m̄saambu. Koon̄a ʉr̄i masáare mak̄uulu kulookya ayo.”

⁵¹ Yéesu akasea, “Kimaari kaa noovawyyira, koon̄a m̄ari kurumu koochunguluka, na mirim̄a ya Mulungu yookaambuka no kiima mweeri ya Mwaana wa M̄untu.”

2

Ngovi ya Ilóola Múujii wa Káana

¹ Sik̄a ya katat̄a, kujáa kwat̄iite ngovi ya ilóola múujii wa Káana ^ʉr̄i isi ya Galiláaya. Aho ngovii, íyo waala Yéesu ajáa amwaari.

² Yéesu na vapooji vaachwe novo vajáa valáarikirwe aho ngovii.

³ Diváai ^ikasire, íyo waavo akam̄usea Yéesu, “Vasír̄irwe ni diváai.”

⁴ Yéesu akam̄usea íyo waavo, “Íyo, sa che wooku-ungwyira ayo? Mpiindi yaani yo t̄amama si inafika tuk̄a.”

⁵ Aho, maa íyo waavo akavasea vara vat̄amami va aho ngovii, “Chochoosi ^ari vasea, kit̄amami.”

⁶ Aho, kujáa kwat̄iite s̄aviya m̄sasat̄a ja mawye ^yasongolwa. Ijo s̄aviya, jíngiraa ja madúumu yasaano au m̄sasat̄a. Jijáa javíikirwe aho, so vikira maaji yo seyyirya njeo, ja ^vyeene t̄uava ja Vayahúudi jal̄usa.

⁷ Yéesu akavasea vara vat̄amami, “Memyi ijo s̄aviya maaji.” Avo vat̄amami vakamemya ijo s̄aviya f̄uru ukeenonii.

⁸ Aho, Yéesu akavasea, “Haaha, tahi ayo maaji kiduudi, m̄mutwaarire mwiimiriri wa ih̄i ngovi.” Vat̄amami vakataha, maa vakam̄utwaarira.

9 Mwiimiriri ^akasaire yara maaji, kumba yaválandukire yakava diváai. Ŭwo mwiimiriri si ataanga iyo diváai ni hai ^ijáa ifúmire tuku. Maa kaa, vara vatumami ^vajáa vatáire, vajáa vatáangire. Aho, ũra mwiimiriri akamwaanirira mweenengovi,

10 maa akamusea, “Kira muuntu alóongoryaa ta ira diváai ^yaboohabooha, na vaantu ^vari kiikuta de akareeta ira iri ferefere. Maa kaa, weewe wachihiirye diváai ^yabooha fũũũ haaha.”

11 Ihi noo isháara ya ncholo Yéesu ^abweeyya ũko múujii wa Káana ^uri isi ya Galiláaya. Jeyyo, Yéesu akoonekya nkongojima yaachwe, na vapooji vaachwe vakamuruma.

Yéesu Kaayii Njija ya Ijũva

(Matáayo 21:12-13; Maáriki 11:15-17; Lúka 19:45-46)

12 Ayo ^yakalooke, Yéesu, iyo waavo, vandũũ vaachwe na vapooji vaachwe vakagirita na múujii wa Kaperenáumu. Ŭko vakiikala siku inke.

13 Ngovi ya Paásika ya Vayahúudi ijáa yaséngeriire, Yéesu akaambuka na múujii wa Yerusaléemu.

14 Ŭko, akiingira waámii ya Kaaya Njija ya Ijũva, akavashaana vaantu voovaa iyoombe ng'oombe, muundi na njiva. Na vingi vajáa viikyire méesii, vookaasakan'ya mpía.

15 Yéesu akaluka muréesa wa ludihi, akavakibirya voosi fuma waámii ya Kaaya Njija, hamwi na muundi na ng'oombe jaavo. Akakundula méesa ja vara ^vaasakan'yáa mpía na akamyaaha mpía jaavo.

16 Aho, Yéesu akavasea vara ^vaváa iyoombe njiva, “Seyyi njiva jaanyu aha! Kibweeyyi nyumba ya Taáta waani ja haantu ho vaira iyoombe viintu tuku.”

17 Vapooji vaachwe vakakumbukira Masáare ^Yari Mpeho ja ^vyeene yalusa, “Kweenda kwaani nyumba yaako, kunjula kuri.”☆

18 Vamwi va Vayahúudi vakamuurya, “Ni ishára che uri tulira sa woonekye kikomi utite wiimiriri wo tumama aya?”

19 Yéesu akavasea, “Vai ihi Kaaya Njija, na nini kijeenga ndiri kwa siku itatu.”

20 Aho, Vayahúudi vakamusea, “Ihi Kaaya Njija yajeengwa kwa myaaka makumi yani na masatu (46). Ati, weewe kijeenga uri kwa siku itatu?”

21 Maa kaa, kaaya Yéesu ^alusáa ni muviri waachwe.

22 ^Akafufuke, vapooji vaachwe vakakumbukira yara ^ajáa alusa. Aho, vakaruma Masáare ^Yari Mpeho na yara masáare ^ajáa alusa Yéesu.

Yéesu Amányire ^Yari Mitimii ya Vaantu

23 Mpiindi Yéesu ^ajáa Yerusaleemu ngovii ya Paásika, vaantu ^vari foo ^vakoone ishára na myujisa ^abweeyya, maa vakamuruma.

24 Maa kaa, Yéesu si iivikya kwa vaantu tuku, sa amányire yoosi ^yari mutimii wa muntu.

25 Yeeye si ajáa mpaka oonekiwe vira ^vyeene vaantu vari tuku, sa yeeye ajáa amányire yoosi ^yari mutimii wa muntu.

☆ 2:17 Laanga Sabúuri 69:9.

3

Yéesu na Nikodéemu

¹ Kujáa kwatíite m̄unt̄u umwi wa mpuka ya Mafarisáayo, irina raachwe Nikodéemu. Yeeye ni umwi wa vakúlu va Vayahúudi ajáa.

² Sik̄u imwi nuuchik̄u, Nikodéemu akadoma na k̄ur̄i Yéesu, maa akam̄usea, “Mukiindya, tamányire weewe wat̄umwa ni Mul̄uunḡu, sa kusiina m̄unt̄u ^ar̄i daha t̄umama isháara na myuuj̄iisa ih̄i ^woot̄umama tuk̄u, kooni Mul̄uunḡu si ar̄i ne.”

³ Yéesu akam̄usea, “Kimaari kaa nookuwȳira, kusiina m̄unt̄u ^ar̄i kooni Utemi wa Mul̄uunḡu tuk̄u kooni si avȳir̄we lwa kaviri.”✧

⁴ Nikodéemu akamuurya, “Jooli m̄unt̄u ar̄i daha vyaalwa lwa kaviri na k̄un̄u av̄ire moosi? Si viri dahika tuk̄u ahind̄uke na indii ya íyo waavo, sa avyaalwe kei.”

⁵ Yéesu akam̄usea, “Kimaari kaa nookuwȳira, kusiina m̄unt̄u ^ar̄i k̄iingira Utemii wa Mul̄uunḡu tuk̄u, kooni si avȳir̄we kwa maaji na kwa Mutima M̄uuj̄a.

⁶ M̄unt̄u avȳaalwaa kim̄uviri kwa taáta na íyo waavo, maa kaa, mutima mufya wavȳaalwaa kwa Mutima M̄uuj̄a.

⁷ Hwaalala tuk̄u sa viint̄u ^nook̄usea, ni mpaka uvyaalwe lwa kaviri.

⁸ Mpeho yafw̄iraa na k̄unt̄u ^yoosaaka. Teera ur̄i viint̄u ^yoofw̄ira, maa kaa, si ur̄i taanga k̄unt̄u ^yoofuma na k̄unt̄u ^yoodoma tuk̄u. Noo ^vyeene viri kwa kira m̄unt̄u ^avyaalwa ni Mutima M̄uuj̄a.”

✧ 3:3 Laanga Yooháani 1:13.

⁹ Aho, Nikodéemu akamuurya Yéesu, “Aya masáare jooli yari dahika?”

¹⁰ Yéesu akamúsea, “Weewe uri mukiindya ^nyémiwaa maatuku vii kuri iyi isi ya Isiraéli, jooli si umányire masáare aya?”

¹¹ Kimaari kaa nookuwyíra, suusu toolúsa yara ^tuyamányire na tookoonekya kimáári cha yara ^toona. Maa kaa, nyuunyu si mooruma kira ^tookoonekya tuku.

¹² Navawyíriire viintu ^vitámamwaa aha weerwii, maa kaa, nyuunyu si mooruma tuku. Haaha jooli muri kuunduma kooni navawyíriire viintu ^vitámamwaa kurumwii?

¹³ Kusiina muntu ^aambuka na kurumwii tuku. Ni Mwaana wa Muntu vii, yeeye akiima fuma kurumwii.

¹⁴ Ja ^vyeene Mása ajáa iinurirya ira njoka ya chuma cha sháaba kura isi ya ibaláángwii, ☆ vi-ivyo ni mpaka Mwaana wa Muntu iinuririwe na mweeri,

¹⁵ sa kira muntu ^ari muruma, ave na nkaasu ya siku ^jisiina uhero.

¹⁶ Sa viintu Mulungu ^eenda weeru munamuntu, amutoola Mwaana waachwe wa mpeke Yéesu, na kira muntu ^ari muruma Yéesu si ari malwa tuku, maa kaa, kuva ari na nkaasu ya siku ^jisiina uhero.

¹⁷ Mulungu si amutuma Mwaana waachwe sa ji alúse irya kwa weeru tuku, maa kaa, ko tweera yeeye weeru ilamuririwe.

¹⁸ Yoyoosi ^amuruma Mwaana si ari heewa irya tuku. Maa kaa, ura si ^amuruma ahumula heewa

☆ 3:14 Laanga Uvalo 21:4-9.

irya, sa asiita kumuruma Mwaana wa mpeke wa Mulungu.

¹⁹ Na uhu noo ulamu, kiweeru chuwa kuri weeru, kiri vyoova jeyyo, ✧ vaantu veenda kilw-irya, kulookya kiweeru, sa nteendo jaavo ni mbi.

²⁰ Kira muuntu ^atámamaa uvi, asula kiweeru. Si asákaa kuwa na kiweerwii tuku, sa nteendo jaachwe mbi jo taangwa jiri.

²¹ Maa kaa, ura ^akwáatyaa kimáári, uwa na kiweerwii, sa masáare yaachwe yataangikane ^yatámwamwaa kwa ngururu ja Mulungu.”

Masáare ya Yooháani Mubatisáaji Kuri Yéesu

²² Aya ^yakalooke, Yéesu na vapooji vaachwe vakatamanyá furu isi ya Yudeea. Novo vakiikala uko kwa mpiindi sa vabatisáa vaantu.

²³ Yooháani ne abatisáa vaantu uko iturii ra Ainóoni, ^riri heehi na múuji wa Saléemu, sa uko kujáa kwatite maaji ^yari foo. Vaantu vujáa na kwaachwe, sa avabatise.

²⁴ Mpiindi ijo, Yooháani ajáa akaari si anavikwa manyololwii tuku.

²⁵ Siku imwi, vapooji va Yooháani vajáa vaanda kiiruta ndihi na Mayahúudi umwi. Kintu ^viirutiráa ndihi, ni tawa jo kiijirala.

²⁶ Vakatamanyá na kwa Yooháani, maa vakamusea, “Mukiindya, mukambukira wiise ura muuntu ^ajáa hamwi na weewe firiro ya luji lwa Yorodáani, ura ^watoonekyá masáare yaachwe ya kikomi. Haaha yoobatisa, na kira muuntu yoodoma na kwaachwe.”

✧ 3:19 Laanga Yooháani 1:4-5.

27 Yooháani akavasea, “Kusiina muuntu ari ^turya kiintu chochoosi tuku, kooni Muluungu si amuhire kurumwii.

28 Nyuunyu veeneevyo daha muri koonekya kimaari, niini navawyira, ‘Niini si ndiri Masia tuku, maa kaa, natumwa sa nimulongorere.’

29 Muuntu muki ^aloorirwe, ni wa mulume waachwe. Maa kaa, muuntu mulume kijeengi ura ^iimaa ivarwii ra mulooli de indooteera kira mulooli ^yoolusa, avyeendaa maatuku vii ^ari teera sawuti ya mulooli. Sa iki, kavyeenda kwaani kwakimiine.

30 Yoosaakwa yeeye ave mukulu kulookya, na niini nive muduudidudi.”

31 Yeeye ^afuma mweeri, ni mweeri ari ya vaantu voosi. Muuntu yoyoosi ^afuma kari weeru, ni wa weeru, na masaa ^alusaa ni ya weeru. Maa kaa, ura ^afuma kurumwii, ni mweeri ya vaantu voosi ari.

32 Yeeye oonekya yara ^oona na ^ayateera, maa kaa, kusiina muuntu ^yooruma kira ^yookoonekya tuku.

33 Ura ^yooruma ayo masaa ^yoolusa, koonekya iise kiweerwii Muluungu ni kikomi.

34 Yeeye atumwa ni Muluungu. Alusaa masaa ya Muluungu, sa Muluungu amuheera Mutima Muja baa yeren’ya tuku.

35 Taata amweenda Mwaana, na aviika viintu vyoosi mikonwii yaachwe.

36 Muuntu yoyoosi ^amuruma Mwaana wa Muluungu, atiite nkaasu ya siku ^jisiina uhero. Maa kaa, muuntu yoyoosi ura ^amusitaa Mwaana, uwo asiina nkaasu ya siku ^jisiina uhero tuku, kari yeeye nkalari ya Muluungu chaala iri ne.

4

Yéesu na Mũntu Muki M̩samaría

¹ Haaha, Mafarisáayo vajáa vateera Yéesu yooturya no batisa vapooji ^vari foo kulookya va Yooháani.

² Maa kaa, kimaari Yéesu si abatisáa tuku, vapooji vaachwe noo vabatisáa.

³ Yéesu ^akateere masáare aya, akiinuka fuma Yudéa, akahinduka na Galiláaya.

⁴ Haaha, ikava ni mpaka atweere na isi ya Samaría.

⁵ Ŭko, akafika múuji umwi wa Samaría ^uséwaa Sikári. Ŭwo múuji ni heehi ujáa na iwanda Yaakúupu ^ajáa amuheera Yooséefu mwaana waachwe.✧

⁶ Aho, kujáa kwatite isima Yaakúupu ^ajáa asiimba. Yéesu akiikala mbarimbari ya rira isima, sa ajáa akátire sa layeendo lulihi. Mpindi ijo, ni mpiindi ja mpoloonge jijáa.

⁷ Aho, akujja mũntu muki umwi M̩samaría noo taha maaji. Yéesu akamusea, “Nooloomba maaji yo nywa.”

⁸ Mpindi ijo, vapooji vaachwe vajáa vatámiinye na mújii no wula chóorya.

⁹ Ŭra mũntu muki M̩samaría akamusea Yéesu, “Weewe uri M̩yahúudi na nini ndiri M̩samaría. Haaha jooli uri kunoomba nini maaji yo nywa?” Ŭwo mũntu muki alusa jeyyo, sa Vayahúudi na Vasamaría si vasaangiriraa tuku.

¹⁰ Yéesu akamusea, “Ngaari wootaanga kilungulungu cha M̩lungu, na ni ani ^yookuloomba maaji yo nywa, ngaari

✧ 4:5 Laanga Ncholo 48:21-22.

wuunóombire, naani ngaari nakuhíre maaji ya nkaasu.”

11 Ëra muuntu muki akamusea Yéesu, “Aai, weewe usiina kintu cho tahirira maaji tuku na iri isima ni ilíhi. Ayo maaji ya nkaasu hai uri yaturirya?

12 Eri, weewe uri mukulu kulookya baaba wiitu Yaakúpu wu? Yeeye atuheera isima iri. Isima iri noo ^anywijaa maaji yaachwe, yeeye, vaana vaachwe na nchúwo jaachwe.”

13 Yéesu akamusea, “Kira muuntu ^anywijaa maaji ya isima iri, oónaa nyóota kei.

14 Maa kaa, yoyoosi ^ari kunywa maaji ^ndiri muheera niini, si ari koona nyóota kei vii kaa tuku. Maaji ^ndiri muheera, kari yeeye kuva yari nchóonko si ^yúmaa ya maaji ya nkaasu ya siku ^jisiina uhero.”☆

15 Ëra muuntu muki akamusea Yéesu, “Aai taáta, kalaama mpeera ayo maaji ndire koona nyóota kei, na ndeke kuuja noo taha maaji aha isimii!”

16 Yéesu akamusea, “Tamanya ukamwaanire mulume waako wuje ne na aha.”

17 Ëra muuntu muki akamusea, “Nsiina mulume tuku.” Yéesu akamusea, “Ulúusire kimáári, usiina mulume tuku!

18 Sa waava na valume vasaano na uhu ^uri ne haaha, si mulume waako tuku. Ulúusire kimáári.”

19 Ëra muuntu muki akamusea, “Aai, nookoona weewe uri muláli na matwe!

20 Vala baaba wiitu vamwiinamiraa Mulungu ncholwii ya ulu lulu. Maa kaa, nyuunyu

☆ 4:14 Laanga Isáaya 58:11.

Vayahúudi muntoosea, ni uko Yerusaléemu vii noo haantu ho mwiinamira Muluungu.”✠

21 Aho, Yéesu akamusea ura muntu muki, “Maáma, nduma niini. Mpindi kuuja jiri, si mukamwiinamiraa Muluungu Taáta mweeri ya ulu lulu tuku, baa kura Yerusaléemu tuku.

22 Nyuunyu Vasamaría mwamwiinamiraa ura si ^mwamumanyire. Suusu Vayahúudi tamwiinamiraa Muluungu ^tamumanyire, sa ulamuriri ni kwa Vayahúudi woofuma.✠

23 Maa kaa, mpindi kuuja jiise, na kikomi jafikire. Vaantu ^vasáakaa mwiinamira Muluungu Taáta kimaari, mwiinamira vari Taáta kwa kimáari na kwa mutima. Vaantu ^vamwiinamiraa jeyyo noo Taáta yoosaaka.

24 Muluungu ni Mutima, na voosi ^vamwiinamiraa, ni mpaka vamwiinamire kwa mutima na kikomi.”

25 Ura muntu muki akamusea Yéesu, “Namanyire kuuja iise Masía ^aséwaa Kirisitu. Na ^ari kuuja, tvariyrira ari masáare yoosi.”

26 Yéesu akamusea ura muntu muki, “Niini noolusika na weewe, noo yeeye.”

27 Aho, vapooji vaachwe vakahinduka. Vakah-waalala maatuku kushaana Yéesu yoolusika na muntu muki. Maa kaa, kusiina muntu ^uurya, “Che woosaaka kwaachwe?” tuku, au “Sa che woolusika ne?” tuku.

28 Ura muntu muki akareka saviya yaachwe hara isimii, akahinduka na muujii. Uko akavasea vaantu,

✠ 4:20 Laanga Nkumbukira ya Miiri 11:29; 2 Masáare ya Mpindi 6:6. ✠ 4:22 Laanga Ncholo 12:3.

29 “Hendi mukamoone muntu ^aangwyirire masáare yoosi ^nawaayya tumama! Eri, ifaanaa ikava uhú noo Masía wuu?”

30 Vaantu vakafuma múujii mayiimbi na mayiimbi, vakava voodoma na kuntu Yéesu ^ajáa.

31 De vaantu vafike, vapooji vaachwe vajáa vamuloomba voosea, “Mukiindya, hooni irya chóorya.”

32 Maa kaa, yeeye akavasea, “Niini natiite chóorya ^cheene nyuunyu si mukimányire.”

33 Aho, vapooji vaachwe vakaanda kiiyurya, “Eri, kwatiite muntu ^amuréetire chóorya viintu ^twaari tusiina wuu?”

34 Yéesu akavasea, “Chóorya chaani ni kutumama kira Mulungu ^eenda, yeeye aantuma nkiimikirirye murimo waachwe.

35 Eri, nyuunyu si moosea, ‘Ikaari myeeri ine vii, kuchwa turi!’ Maa kaa, niini ni kuvawyira niise, laangi ^vyeeene mawunda yari. Viintu vyo chwa vyahámwire, ni vyo chwa vii!

36 Muchwi ahámwire hokera musáala waachwe, na ni saankan’ya iise viryo, sa nkaasu ya siku ^jisiina uhero. Aho, ura ^ahaanda na ura ^aachwa vyeenda vari.

37 Jeyyo ira mpíri ^yasea, ‘Umwí aháandaa na wíngi achwíjaa,’ ni ya kikomi.

38 Navatuma mukachwe viintu si ^mwafumira iratira. Vaantu víngi vatumama murimo woosi muruto, maa kaa, nyuunyu mooturya kunáálo ya uturikiri waavo.”

Vasamaría ^Vari Foo Voomuruma Yéesu

39 Vasamaría ^vari foo va uwo múuji wa Sikári, vakamuruma Yéesu, sa vajáa vateera

^vyeene ura muuntũ muki ajáa oonekya kikomi yoosea, “Muuntũ uhũ aangwyĩĩre yoosi ^meene nawaayya tumama.”

⁴⁰ Aho, vara Vasamaría ^vakafike kuri Yéesu, vakamukalaamy achaale aho meevo, ne akiikala novo kwa sikũ iviri.

⁴¹ Vasamaría ^vari foo vakamuruma sa yara ^meene alũsáa.

⁴² Vara vaantũ vakamusea ura muuntũ muki, “Tamurũmire muuntũ uhũ, si sa masáare yaako vii ^utawyĩĩre tukũ, suusu veeneevyo tatéĩre ^cheene yoolũsa. Kei tatáangire kikomi muuntũ uhũ ni Mulamuriri wa weerũ.”

*Yéesu Yoomuhorya Mwaana wa Mukúúlu
(Matáayo 8:5-13; Lúka 7:1-10)*

⁴³ Sikũ iviri ^jikalooke, Yéesu akiinũka fuma Sikári akatamanya na isi ya Galiláaya.

⁴⁴ Na Yéesu ajáa avaséire vapooji vaachwe, “Muláli na mutwe wa Ijva si anyémiwaa ni vaantũ va isi ya yaachwe tukũ.”

⁴⁵ ^Akafike Galiláaya, vaantũ va Galiláaya vakamuteengya vyabooha. Vamuteengya sa mpiĩndi ^vajáa uko ngovi ya Paásika kura Yerusaleemu, vajáa voona yoosi ^meene Yéesu atumamáa.

⁴⁶ Yéesu akatamanya kei na múujii wa Kánaa ^uri isi ya Galiláaya. Aho múujii, noo haantũ ^ajáa abweeyya maaji yakava divái. Uko Kaperenáumu, kujáa kwatĩite mukúúlu umwi wa isi. Uwo ajáa na mutavana waachwe mulwĩri.

⁴⁷ Haaha uwo mukúúlu ^akateere Yéesu uújire na Galiláaya fuma Yudeea, akatamanya na kuri Yéesu, maa akamukalaamy vatamanyan’ye na

Kaperenáumu, sa akamuhorye musinga waachwe
^ajáa alwíre sengerera kukwya.

⁴⁸ Aho, Yéesu akamusea, “Eri, si muri kuun-
duma vii tukú kooni si mwíne ishára na viintu
^vihwáalarya wuu?”

⁴⁹ Ura mukúulu akamusea Yéesu, “Aai kalaama,
hende tugiritan’ye musinga waani viintu ^akaari
si anaakwya.”

⁵⁰ Aho, Yéesu akamusea, “Tamanya na kaayii,
mwaana waako ahórire.” Ura mukúulu akaruma
masáare ya Yéesu, maa akahínduka na kaayii
kwaachwe.

⁵¹ Viintu ^ajáa akaari njirii, akalumana na
vatamami vaachwe vakamusea, “Musinga
ahoriré ndwála yaachwe.”

⁵² Jeyyo, akavuurya mpiindi ndwála yaándire
murekera. Vakamusea, “Niijo, mpiindi ja
mpoloonge.”

⁵³ Aho, taáta waala ura musinga akataanga
ni mpiindi jijira Yéesu ^aari amuseiré, “Mwaana
waako ahórire.” Aho, yeeye na kaaya yaachwe
vakamuruma Yéesu.

⁵⁴ Ihi ni ishára ya kaviri ^ng’eene Yéesu
atamama, ^akahínduke na Galiláaya fuma
Yudéea.✧

5

*Yéesu Yoomuhorya Muntu ^Aakwya Iyandiyandi
Siku ya Sabáato*

¹ Ayo ^yakalooke, kujáa kwatite ngovi ya
Vayahúudi. Yéesu ne akaambuka na Yerusaléemu.

✧ 4:54 Laanga Yooháani 2:11.

² Ʋko Yerusaléemu, kujáa kwatiite mutiryaango uséwaa “Mutiryaango wa Muundi.”☆ Heehi na uwo mutiryaango, kujáa kwatiite isima na Kieburanía ^raséwaa Betisáata. Iro isima, rijáa rariingirirwa ni balása isaano. ³ Aho balásii, valaaláa valwáiri ^vari foo, baa ja vahoku, vivete, na vaantu ^vaakwya iyandiyandi. [Vawojeráa maaji yatikulwe.

⁴ Sa kwatiite mpiindi jimwi murimu muja wa Ijwa wakiimáa, ukatikula maaji. Na muantu ^ajáa wa ncholo kungira na luujii maaji ^yatikulwe, aholáa ulwáiri waachwe wowoosi ^ajáa nowo.]

⁵ Haaha, kujáa kwatiite muantu umwi ^ajáa mulwáiri kwa myaaka makumi yatatu na inaani (38).

⁶ Yéesu ^akamoone alíre aho, na kunu yootaanga ni aho ajáa kwa siku ^jiri foo, maa akamuurya, “Eri, saaka wiise uhole wuu?”

⁷ Ʋra mulwáiri akamusea, “Aai, niini nsiina muantu wo kuumburukirya luujii mpiindi maaji yatíkwirwe tuku. Kira ^ndiri saaka kungira, muantu wiingi ingiráa mbere yaani.”

⁸ Yéesu akamusea, “Inuka, toola ndiri yaako, utamanye.”

⁹ Hahara, Ʋra muantu akahola. Akatoola ndiri yaachwe, maa akaanda yeenda. Ayo yafumira siku ya Sabáato.

¹⁰ Sa jeyyo, vakúulu va Vayahúudi ^vakamoone Ʋra muantu ^ahóriiwe, maa vakamusea, “Isiku ni Sabáato, ndairiri jasiita muantu kutumama marimo wo kwiitika ndiri yaachwe.”

☆ 5:2 Laanga Nehemía 3:1; 12:39.

11 Maa kaa, ura muntu akavasea, “Ura ^aampóriirye noo aanséire, ‘Inuka, toola ndiri yaako uyeende.’ ”

12 Vayahúudi vakamusea, “Uwo muntu ^akuséire toola ndiri yaako udome, ni ani?”

13 Maa kaa, ura muntu si ajáa atáangire ^mweene amuhóriirye tuku, sa Yéesu ajáa alóokire kimi, asáangiriire mpukii ya vaantu.

14 Kamusaambo, Yéesu akamushaana ura muntu Kaayii Njija ya Ijáva, maa akamusea, “Laanga, uhóriiwe, kari ubweeyye uvi kei tuku, sa luu udiire lumana na irema ikulu kulookya iri.”

15 Aho, akatamanya noo vawyira Vayahúudi, ni Yéesu noo ^amuhóriirye.

Nkaasu ya Mwaana wa Muluungu

16 Aho, Vayahúudi vakaanda saakira njira yoomulaa Yéesu, sa viintu ajáa atámamire masáare ayo siku ya Sabáato.

17 Maa kaa, Yéesu akavasea, “Taáta waani atámamaa murimo siku joosi baa reka tuku. Baa niini nootamama viivyo.”

18 Sa jeyyo, Vayahúudi vakoongererya saakira njira yo mulaa Yéesu. Vabweeyya jeyyo, si sa viintu ajáa awúnire miiro ya Sabáato vii tuku, maa kaa, sa viintu ajáa aséire Muluungu ni Taáta waachwe. Kwa njira iyo, ajáa iibweeyiirye ni ja Muluungu mweeneevyo.✧

Wiimiriri wa Mwaana wa Muluungu

19 Aho, Yéesu akavasea valongooli va Vayahúudi, “Kimaari kaa noovawyira, Mwaana si ari tumama isáare roroosi kwa ngururu jaachwe tuku. Noo

✧ 5:18 Laanga Vafilipi 2:6.

^chooreka, yeeye atúmamaa kira vii ^oona Taáta yootumama. Sa kira ^atúmamaa Taáta, noo Mwaana ^atúmamaa.

²⁰ Taáta amweenda Mwaana, na noo ^chooreka amoónekyaa yara ^atúmamaa yeeye mweeneevyo. Kei, moonekyaa ari masáare makúlu kulookya aya, na nyuunyu hwaalala mari.

²¹ Ja ^vyeene Taáta avafúfulaa vaantu no vaheera nkaasu ya siku ^jisiina uhero, viivyo Mwaana avahéeraa nkaasu vara ^eendire kuvahaera.

²² Kei, Taáta si amulámuriraa muuntu yoyoosi tuku, maa kaa, murimo woosi wo lamurira, amuheera Mwaana.

²³ Abweeyya jeyyo, sa vaantu voosi vamunyemye Mwaana ja ^vyeene vamunyemyaa Taáta. Muuntu yoyoosi si ^amunyemyaa Mwaana, uwo si amunyemyaa Taáta tuku. Na Taáta noo amutuma Mwaana.

²⁴ Kimaari kaa noovawyiira, Taáta aantuma. Yoyoosi ^atéeraa masáare yaani na ^amurúmaa Taáta, atiite nkaasu ya siku ^jisiina uhero. Uwo si ari heewa irya tuku, yeeye afirira inkwya, akiingira na nkaaswi.

²⁵ Kimaari kaa noovawyiira, mpiindi kuuja yiise, na mpiindi iyo yafikire, vaantu ^vaakwa teera vari Mwaana wa Muluungu yooluusa. Na vara ^vooteera, kuva vari nkaasu.

²⁶ Ja ^vyeene Taáta atiite nkaasu yeeye mweeneevyo, viivyo amuheera Mwaana nkaasu isii yaachwe.

²⁷ Kei, amuheera Mwaana wiimiriri wo lamurira vaantu, sa yeeye ni Mwaana wa Muuntu.

28 Kari muhwaalale tuku. Mpindi kuuja jiri, voosi vari mbiririi teera vari sawuti yaachwe,

29 na fuma vari mbiririi. Yoyoosi atumamaa maaja, heewa ari nkaasu ya siku jisiina uhero. Maa kaa, vara vabweyyaa vi, heewa vari irya.

Yéesu Óonekiwaa Yeeye ni Ani

30 Niini si ndiri daha tumama isáare roroosi kwa luviro lwaani tuku. Noolamuri vaantu ja vyeene Taata aangwyira. Na ulamuli waani ni wa uwoloki, sa si nootumama yara noosaaka niini tuku, kiri vyooa jeyyo, nootumama yara yoosaaka Taata, yeeye aantuma.

31 Kooni nookiiyonekerya masáare yaani nimweene, kira nookiiyonekerya si cha kimári tuku.

32 Maa kaa, amwaari wiingi oonekyaa kikomi chaani, na ni kuvawyira niise, kira yookoonekya chaani ni cha kimári.

33 Nyuunyu mwatuma vatumwi na kwa Yooháni Mubatisáaji, ne avoonekya kira kimári.

34 Si nookiilaangya koonekya kwa vaantu tuku, maa kaa, ni kuvawyira niise masáare aya, sa mulamuririwe.

35 Yooháni Mubatisáaji ajaa ni ja kimari kimurika kilwiiryi. Nyuunyu mujaa mwacheenda ikyo kimari, kwa mpindi nduudi.

36 Maa kaa, natiite masáare makulu nookoonekya kulookya ya Yooháni. Sa mirimo nootumama, koonekya yiise Mlungu Taata noo aantuma.

37 Taata yeeye mweeneevyo aantuma, oonekiirye kikomi chaani. Maa kaa, nyuunyu si manateera

sawúti yaachwe vii tuku, baa kei, si munamoona mpula na miiso tuku.

³⁸ Kei, isáare raachwe si riikalaa isii yaanyu tuku, sa si mwaandúmaa niini tuku. Niini, natumwa ni Mulungu.

³⁹ Nyuunyu mwasímbulaa Masáare ^Yari Mpeho, sa mwiiséaa isii yaachwe turya mari nkaasu ya siku ^jisiina uhero. Kamba kaa, Masáare ^Yari Mpeho yoónekya kikomi mweeri yaani.

⁴⁰ Nyuunyu moosiita kuuja na kari niini, sa mahokere nkaasu ya siku ^jisiina uhero.

⁴¹ Niini si nooruma kudumbirirwa ni vaantu tuku.

⁴² Maa kaa, niini navamányire nyuunyu. Nyuunyu si mwamweenda Mulungu mitimii yaanyu tuku.

⁴³ Niini nuja kwa irina ra Taáta waani, na nyuunyu mwasítire kumpokera. Maa kaa, muntu wíngi kooni uújire kwa irina raachwe kumuhokera mari.

⁴⁴ Nyuunyu, mweenda dumbirirwa ni viivaanyu, na si mweenda saakira dumbi ifúmaa kwa Mulungu mweeneevyo tuku. Haaha jooli mari kuunduma?

⁴⁵ Maa kaa, kari mwiisee niini vasitaakya ndiri kwa Taáta tuku, ^ari vasitaakya, ni Músa nyuunyu ^mumwiilángyaa.

⁴⁶ Ngaari mwamuruma Músa, ngaari mwaanduma baa niini, sa Músa aandika masáare yaani.

⁴⁷ Maa kaa, kooni si mooruma ^meene aandika Músa, jooli mari ruma ^cheene noolusa?"

*Yéesu Yooriisha Vaantu Valume Mayana Yasaano
(Matáayo 14:13-21; Maáriki 6:33-44; Lúka 9:12-17)*

¹ Ayo ^yakalooke, Yéesu akatamanya na firiro ya iriva ra Galiláaya, irina riingi riséwaa iriva ra Tibéria.

² Mpuka nkulu ya vaantu ikava yoomutuuba, sa vajáa viine myuujíisa ^myeene abweeyyáa kwa valwíri.

³ Aho, Yéesu na vapooji vaachwe vakaambuka na luulwii. Uko vakiikala voosi hamwi.

⁴ Ngovi ya Vayahúudi ^iséwaa Paásika, ijáa yaséngerire.

⁵ Yéesu akalaanga, maa akoona yara mayimbi ya vaantu ^yookuuja na kwaachwe. Aho, aka-muurya Filípi, “Hai turi wurira mikáate sa ava vaantu voosi varye?”

⁶ Yéesu alaua jeyyo yoomuyera Filípi, sa ajáa amányire ^cheene ari tumama.

⁷ Filípi akamusea, “Aai baa na tumwile mikáate ya mpía ja dinári magana yaviri (200), ava vaantu si vari keenera kwa kira muantu kupata kiduudi tuku.”

⁸ Aho, umwi wa vapooji vaachwe ^aséwaa Anderéa, mwaanaavo na Simóoni Peéterí, akamusea Yéesu,

⁹ “Mukúlu, aha kwatiite mutavana umwi ^ari na mikáate isaano ya shayíri* na fisoompa fiviri. Ha de ivi ni kiintu che kwa iri iyimbi ra vaantu?”

* **6:9 shayíri:** Shayíri ni mpeke ^jijáa jiifwíne na ngáano. Mikáate ya shayíri na ngáano noo kijáa chóorya kikulu cha Viisiraéli. Shayíri noo kijáa chóorya kikulu cha vakiva. Kei shayíri noo vakoloweráa irasu. Shayíri ijáa ni chóorya cha nchúwo, baa ja ng’oombe na faráasi.

10 Yéesu akasea, “Vasei vaantu viikale isi.” Aho haantu, kujáa kwatiite masaambi ^yari foo, maa vaantu vakiikala. Aho mpukii, kujáa kwatiite vaantu valume† mayana yasaano (5,000).

11 Yéesu akatoola ira mikáate, akamuduumba Mulungu, maa akavaheera vaantu ^vajáa aho. Kei akabweeya vivira kwa fira fisoomba. Kira muantu apata ja ^vyene asaakáa.

12 Vaantu ^vakarye no kiikuta, Yéesu akavasea vapooji vaachwe, “Tooreri mabéendu ya mikáate yoosi ^ichihire, sa yadire chaala ja kosu.”

13 Aho, vakatoorera mabéendu ya mikáate ya shayiri ^yachihire, vakamemya vikápu ikimi na viviri.

14 Vaantu ^vakoone ira ishára na muujisa ^ajáa abwéeyiirye, maa vakasea, “Kimaari, uhu noo ura muláli na mutwe ^tawóojeraa, ^yookuwa na kuri weeru.”✠

15 Yéesu kunu yootaanga vaantu voosaaka vamudoomererye ave mutemi waavo, yeeye akalooka, akaambuka na luulwii, akava yeemweene.

*Yéesu Yooyeendera Mweeri ya Maaji
(Matáayo 14:22-33; Maáriki 6:45-52)*

16 Na kyulwa, vapooji vaachwe vakagirita na irivii ra Galiláaya.

17 Vakiingira mashúwii, maa vakaanda firira iriva voodoma na iturii ra Kaperenáumu. Mpindi

† **6:10 vaantu valume:** Vayahúudi vavaláa vaantu valume vii, maa kaa, kwajáa kwatiite vaantu vaki na vasinga ^veene vaarya iyo mikáate na soomba. ✠ **6:14** Laanga Nkumbukira ya Miiro 18:15-19.

ijo, kilwiirya kijáa chíngíire, na Yéesu si ajáa anafika ave novo tukũ.

¹⁸ Aho, iriva rikatikũlwa ni ihúmbuuto ikari ^rawuváa.

¹⁹ Vapooji vaachwe vajáa vayéendire ja lúyeendo lwa kilomíita isaano au m̄sasatu, maa vakamoona Yéesu yooyeenda luujii mweeri aséngeríire mashúwa yaavo. Aho, vakakwaatwa ni woowa m̄n̄m̄m̄n̄n̄.

²⁰ Maa kaa, Yéesu akavasea, “Ni níini, koofi tukũ.”

²¹ Aho, vari na cheerũ vakasaaka aambuke na mashúwii, na hahara mashúwa ikafika haantũ ^vadamáa.

Vaantũ Voom̄saakira Yéesu

²² Lom̄t̄óondo yaachwe, mpuka ya vaantũ ^vajáa vachíh̄ire nyambũko ya iriva, vajáa vataanga kujáa kwat̄ite mashúwa imudu vii ichíh̄ire hara. Kei vajáa vatáangire Yéesu si ajáa adómiin’ye na vapooji vaachwe na ira mashúwa tukũ, ni vooveene vajáa vadómire.

²³ Maa kaa, mashúwa j̄ngi fuma múuji wa Tibéria, jikũja na heehi na haantũ vaantũ ^vaari varíire mikáate Mweenevyoosi ^akam̄d̄umbe M̄l̄uungũ.

²⁴ Aho, vara vaantũ ^vakataange Yéesu na vapooji vaachwe valóokire, maa vakaambuka ijo mashúwa, vakadoma na múujii wa Kaperenáumu noo m̄saakira Yéesu.

Yéesu ni Chóorya cha Nkaasũ

²⁵ Avo vaantũ ^vam̄saakiráa Yéesu, vakam̄shaana nyambũko ya iriva, maa vakamuurya voosea, “Mukiindya, naadi wuújire na kũnũ?”

26 Yéesu akavasea, “Kimaari kaa noovawyyira, si mookuunsaakira sa mwatángire ishára na myuujisa mwiine tuku, kiri vyoova jeyyo, mookuunsaakira sa viintu mwariiré ira mikáate mukiikuta.

27 Kari mundootumama sa muturye chóorya ^kisaambukaa tuku, kiri vyoova jeyyo, mundootumama sa muturye chóorya si ^kisaambuka kwa siku ^jisiina uhero. Ikyo chóorya, Mwaana wa Muuntu noo ari vaheera. Yeeye noo avikirwa mutooso mweeri yaachwe ni Muluungu Taáta.”

28 Aho, vakamuurya Yéesu voosea, “Eri, tubweyye che sa tutumame murimo wa Muluungu ^mweene yoosaaka?”

29 Yéesu akavasea, “Murimo wa Muluungu ^yoosaaka mutumame noo uhu, ndumi nini ^natumwa ni yeeye.”

30 Aho, maa vakamusea, “Eri, ni ishára na muujisa urikwi ^uri tumama tuyyoone, maa de tukurume? Ni kiintu che uri bweyya?”

31 Vala baaba wiitu vaarya máana‡ isi ya ibalángwii ja ^vyeeene Masáare ^Yari Mpeho yalusa, ‘Avaheera mikáate fuma kurumwii, sa varye.’”☆

32 Yéesu akavasea, “Kimaari kaa noovawyyira, si Músa ^avaheera mikáate fuma kurumwii tuku, kiri vyoova jeyyo, ni Taáta waani, yeeye noo ^yoovaheera chóorya cha kikomi fuma kurumwii.

‡ **6:31 máana:** Ni cháakurya ^cheene Viisiraéeli varijáa mpindi ^vájáa isi ya ibalángwii. Laanga Ufumo 16. ☆ **6:31** Laanga Ufumo 16:4-36; Sabúuri 78:24-25.

33 Sa mukáate wa Muluungu, ni ura ^yookiima fuma kurumwii na yookuheera weeru nkaasu ya siku ^jisiina uhero.”

34 Aho, vakamusea, “Mukulu, undootuheera uwo mukáate siku joosi.”

35 Yéesu akavasea, “Niini noo chóorya cha nkaasu, yoyoosi ^uujaa na kuri niini, na ^aandúmaa si ari kwaavwa ni njala kei vii kaa tuku, na yoyoosi ^aandúmaa niini, si ari koona nyóota kei tuku.

36 Maa kaa, ja ^vyeeene navawyirire, baa neembe muunyine, mukaari si mookuunduma tuku.

37 Voosi ^aampeera Taáta, kuja vari na kwaani, na kikomi niini si ndiri musiita baa umwi vii tuku ^ari kuja na kwaani.

38 Niini nakiima fuma kurumwii, sa ji ntumame vira Taáta ^yoosaaka ntumame. Si nuja jo tumama vira ^noosaaka tuku.

39 Na kira Taáta ^asáakaa noo iki, kari nimutahe baa umwi vii tuku wa vara ^aampeera. Kiri vyooova jeyyo, yoosaaka nivafufule siku ya uhero wa weeru.

40 Sa kira Taáta waani ^asáakaa ni iki, kira muuntu ^amuláangaa Mwaana na ^amurume, ave na nkaasu ya siku ^jisiina uhero, na niini mafufula ndiri siku ya uhero wa weeru.”

41 Aho, Vayahúudi vakaanda ng'uula sa viintu Yéesu ^ajaa aséire, “Niini ni chóorya ^chakiima fuma kurumwii.”

42 Vaakaanda kiiyurya, “Uhu si Yéesu, mwaana wa Yooséefu tuku wuu? Taáta waavo na íyo waavo si ava tavamányire tuku wuu? Haaha jooli yoosea, ‘Nakiima fuma kurumwii’?”

43 Yéesu akavasea, “Reki kwiing’uura nyuunyu kwa nyuunyu.

44 Taáta aantuma. Kusiina muuntu ^ari daha kuuja na kwaani tuku, kooni Taáta si amulóngwiire. Na niini mufufula ndiri siku ya uhero wa weeru.

45 Ja ^vyeeene vyaandikwa masáarii ya valáli na matwe, ‘Mulungu vakiindya ari vaantu voosi.’☆ Yoyoosi ^amutéeraa na ^iikíndyaa fuma kwa Taáta, uújaa na kwaani.

46 Kusiina muuntu yoyoosi ^anamoona Taáta tuku, ni ura vii ^afuma kwa Mulungu, yeeye noo amoona Taáta.

47 Kimaari kaa noovawyiira, ura ^yookuunduma niini, atite nkaasu ya siku ^jisiina uhero.

48 Niini ni chóorya cha nkaasu.

49 Vala baaba waanyu vaarya máana kura isi ya ibaláángwii, vakakwya.

50 Maa kaa, aha kwatite chóorya ^chafuma kurumwii, na muuntu yoyoosi ^ari kurya, si ari kukwya tuku.

51 Niini ni chóorya cha nkaasu kira ^chafuma kurumwii. Muuntu yoyoosi ^ari kurya chóorya iki, kuva ari nkaasu kwa siku ^jisiina uhero. Chóorya iki, ni maviri waani ^nookuutoola sa nkaasu ya vaantu voosi va weeru.”

52 Vayahúudi vakaanda kiiyurya voovo kwa voovo voosea, “Uhu muuntu, jooli ari tuheera maviri waachwe turye?”

53 Sa jeyyo, Yéesu akavasea, “Kimaari kaa noovawyiira, kooni si muríire maviri wa Mwaana wa Muuntu na kooni si munywíire sakami

☆ 6:45 Laanga Isáaya 54:13.

yaachwe, si m̄ari na nkaasu ya siku ^jisiina uhero tuku.

⁵⁴ M̄unt̄u yoyoosi ^aríjaa m̄aviri waani na ^anywíjaa sakami yaani, atiite nkaasu ya siku ^jisiina uhero, naani m̄ufufula ndiri siku ya uhero wa weeru.

⁵⁵ M̄aviri waani noo chóorya cha kikomi, na sakami yaani ni choonywa cha kikomi.

⁵⁶ M̄unt̄u yoyoosi ^aríjaa m̄aviri waani na ^anywíjaa sakami yaani, yeeye na niini, kei niini na yeeye, tavíjaa kiint̄u kimwi.

⁵⁷ Taáta ni nkaasu ari. Ja ^vyeene yeeye aantuma, na niini napátaa nkaasu fuma kwaachwe, jeyyo, ^mweene ari kurya m̄aviri waani, turya ari nkaasu fuma kwaani.☆

⁵⁸ Iki noo chóorya ^chafuma kurumwii. Iki chóorya si chiifwíne na chóorya ^vaarya vala baaba waanyu tuku. Voovo vaarya vakakwya. Maa kaa, m̄unt̄u yoyoosi ^aríjaa chóorya iki, kuva ari na nkaasu ya siku ^jisiina uhero.”

⁵⁹ Yéesu al̄usa masáare aya, mp̄indi ^akiindyáa sinagógii uko Kaperenáumu.

Vapooji va Yéesu ^Vari Foo Voom̄reka Yéesu

⁶⁰ Vapooji vaachwe ^vari foo ^vakateere jeyyo, maa vakasea, “Ukiindya uhu wakaangaala maatuku vii. Ani ari daha kuuruma?”

⁶¹ Yéesu akataanga vapooji vaachwe ni ng’uula viise sa iri isáare, aho, akavuurya, “Eri, iri isáare ravat̄ikw̄ire w̄uu?

⁶² Haaha jooli viri kuva, m̄ari moona Mwaana wa M̄unt̄u yookaambuka na kuunt̄u ^ajaa aho ncholo?

☆ **6:57** Laanga Yooháani 5:21.

⁶³ Mutima wa Muluungu noo uvahéeraa vaantu nkaasu. Muviri usiina kintu chochoosi tuku. Masáare ^navawyrüre ni Mutima na ni nkaasu.

⁶⁴ Maa kaa, vamwaari kari nyuunyu si ^vookuunduma tuku.” Yéesu alusa jeyyo, sa ajáa ataanga fuma ncholo ni vala ani si ^vari muruma, na ni ani ^ari mvarinduka.

⁶⁵ Kei akasea, “Noo ^chooreka noovasea, kusiina muntu ^ari daha kuuja na kwaani tuku, ni mpaka Taáta vii amulongoole.”

⁶⁶ ^Vakateere masáare ayo, vapooji ^vari foo vakamureka na vakareka mutuuba.

⁶⁷ Aho, Yéesu akavuurya vapooji vaachwe ikimi na vaviri, “Eri, baa nyuunyu saaka mwiise mwaandeke wuu?”

⁶⁸ Simóoni Peéteru akamusea, “Makulu, tudome na kwa ani? Weewe utiite masáare ya nkaasu ya siku ^jisiina uhoro.

⁶⁹ Suusu taruma, tataanga weewe noo ura ^Ari Muja wa Muluungu.”

⁷⁰ Aho, Yéesu akavasea, “Eri, si navasaawula nyuunyu ikimi na vaviri tuku wuu? Maa kaa, umwi waanyu ni ja Ikulu ra Mirimu Mivi.”

⁷¹ Aha Yéesu amulusikiráa Yúda mwaana wa Simóoni Isikarióti. Uwo uja jo mvarinduka Yéesu, baa neembe ajáa umwi wa vapooji ikimi na vaviri.

7

Ndu ya Yéesu si Yamuruma Tuku

¹ Aya ^yakalooke, Yéesu akatamanya na míji ^iri foo uko isi ya Galiláaya. Si ariingirira isi ya Yudéa tuku, sa viintu vakulu va Vayahúdi vasaakaa muula.

² Haaha ngovi ya Vayahúudi ya matibu* ijáa yaséngeriire.

³ Jeyyo, vanduu vaachwe vakamúsea, “Inúka aha, utamanye na Yudeea sa vapooji vaako voone myuujíisa ^wootumama.

⁴ Kooni muntu yoosaaka ataangikane kwa vaantu, mirimo yaachwe ^yootumama si ari kitumama kimbiso tuku. Weewe tumama wiise aya masáare, iyonekye kwa weeru.”

⁵ Baa vaanaavo na Yéesu si vamuruma tuku.

⁶ Yéesu akavasea, “Mpíindi jaani si jinafika tuku, maa kaa, nyuunyu tamanya muri mpíindi jojoosi ^musáakire.

⁷ Weeru si iri vasúula nyuunyu tuku, maa kaa, yaansúula níini sa nookiyonekya kikomi yootumama úvi.

⁸ Nyuunyu ambuki na Yerusaléemu ngovii. Níini si nookaambuka tuku, sa mpíindi jaani jikaari fika.”

⁹ ^Akavawýire jeyyo, maa akachaala úko isi ya Galiláaya.

Yéesu Ngovii ya Matibu

¹⁰ Vanduu va Yéesu ^vakalooke na ngovii, Yéesu ne akaambuka na Yerusaléemu, maa kaa, kwa kimbiso si iiyonekya tuku.

* **7:2 ngovi ya Vayahúudi ya matibu:** Ní ngovi Vayahúudi ^vabweeyáa kwa siku mufungati ^vakahumale kuchwa sabíibu na seitúuni. Ngovi iki vabweeyáa ko kiikala matibwii ^meene vajeengáa na matáampi ya miti ja nkumbukira ya vala baaba waavo kuyeenda isi ya ibaláángwii kwa myaaka makumi yani (40). Laanga Valáawi 23:33-36, 39-43; Nkumbukira ya Miiro 16:13-17.

11 Mpiindi ja ngovi, vakúúlu va Vayahúudi vamusaakiráa Yéesu aho ngovii. Vakavuurya vaantu voosea, “Hai ari ura mumaka?”

12 Vaantu ^vari foo vang'uuláa sa Yéesu voosea, “Ni muuntu muja.” Na viingi vaseáa, “Yoovakoovera vaantu.”

13 Maa kaa, kusiina muuntu ^amuluusáa Yéesu mbere ja vaantu tuku, sa voofáa vakúúlu va Vayahúudi.

Yéesu Yoovakiindya Vaantu Kaayii Njija ya Ijva

14 Mpiindi ja siku ja ngovi ^jikafike katikati, Yéesu akiingira na waámii ya Kaaya Njija ya Ijva, maa akaanda kiindya.

15 Vayahúudi vakahwaalariwa ni ukiindya waachwe, vakasea, “Eri, uhu muuntu ni hai ^afumya manyi uhu na yeeye si anakiindiwa tuku?”

16 Aho, Yéesu akavasea, “Uhu ukiindya si waani tuku, ni wa ura ^aantuma.

17 Muuntu yoyoosi ura ^asáawulaa kutumama vira ^vyoosaakwa ni Mulungu, amányire ukiindya uhu wafuma kwa Mulungu, na si masáare yaani tuku.

18 Vara ^valúusikaa sa voovo, vasáakaa nkon-gojima jaavo vooveene, maa kaa, muuntu ura ^asáakaa kumanyemya ura ^amutuma, alúusikaa kimáári vii, si uloongo tuku.

19 Eri, Músa si avatheera Miiro? Baa jeyyo, kusi-ina baa umwi waanyu ^akwáatyaa iyo Miiro tuku. Haaha sa che moosaaka kunjulaa?”

20 Ira mpuka ya vaantu ikamusea, “Weewe watiite murimu muvi. Ani yoosaaka kukulaa?”

21 Yéesu akavasea, “Nabweeyya muujíisa umwi vii siku ya Sabáato, na nyuunyu voosi mwah-waalala.☆

22 Músa avalairirya kuvatwaala na kibawii vasinga voosi va kiintu kilume, baa neembe ihi tava si yafuma kwa Músa, maa kaa, kwa vala baaba waanyu. Kiri vyoova jeyyo, nyuunyu mwatwáalaa vasinga na kibawii baa siku ya Sabáato.

23 Kooni musinga atwáalwaa na kibawii baa siku ya Sabáato sa Miiro ya Músa idire wunwa, jooli de mookunkalarira niini so horya muuntu siku ya Sabáato?

24 Reki lamurira muuntu kwa kira ^mookoona weerwii, kiri vyoova jeyyo, lamuriri kwa uwoloki.”

Yéesu noo Masía wuu?

25 Haaha, vamwi va vaantu va Yerusaleému vakaanda sea, “Eri, uhu si noo ura muuntu ^voosaaka mulaa tuku wuu?

26 Hooni laangi, amwi yoolusika novo kiweerwii na baa si voomuwyira kiintu chochoosi tuku? Ifaanaa vikava vakúulu vatáangire uhu noo Masía wuu?

27 Suusu tamányire uhu muuntu kuuntu ^afuma. Maa kaa, Masía ^ari kuja si turi taanga kuuntu ^ari fuma tuku.”

28 Yéesu akatuuba kiindya waámii wa Kaaya Njija, akalusika na sawúti nkulu yoosea, “Nyu-unyu mwaamányire niini, na mwamányire kuuntu ^nafuma. Niini si nuja kwa ngururu jaani tuku. Maa kaa, ura ^aantuma ni wa kikomi na nyuunyu si mwamamányire tuku.

☆ 7:21 Laanga Yooháani 5:1-15.

29 Niini namumányire, sa nafuma kwaachwe, na yeeye noo aantuma.”

30 Aho, vakayera mukwaata, maa kaa, kusiina muntu yoyoosi ^adaha mukwaata tuku, sa mpiindi yaachwe ijaa ikaari fika.

31 Vaantu ^vari foo vajaa aho, vakamuruma, na vakasea, “Eri, Masía ^ari kuuja, tumama ari ishára na myuujiisa mikulu kulookya ihi ^yootumama uhu muntu wuu?”

Valukaluka Vootumwa no Mukwaata Yésu

32 Mafarisáayo vakateera vaantu vookiihweehera ayo masáare ya Yésu. Aho, Mafarisáayo na vakulu va veeneisi va Ijuva vakatuma valukaluka va Kaayii Njija, vakamukwaate Yésu.

33 Yésu akavasea, “Niini mwaari na nyuunyu kwa mpiindi nduudi vii, aho, hinduka ndiri kwa ura ^aantuma.

34 Kuunsaakira muri, maa kaa, si muri kunyona tuku, na haantu ^ndiri veera, nyuunyu si muri daha kuuja tuku.”

35 Aho, Vayahúudi vakiiyurya voovo kwa voovo voosea, “Uhu muntu ni na hai ^yoodoma haantu si ^turi daha kumooni? Baku saaka iise adome na kwa Vayahúudi vara ^viipasa mijii ya Vagiríki, sa avakiindye Vagiríki wuu?”

36 Ni kintu che iki ^yooluusa, ‘Kuunsaakira muri, maa kaa, si muri kunyona tuku, na haantu ^ndiri veera, nyuunyu si muri daha kuuja tuku?’ ”

Maboote ^Yiika Maaji ^Yari Nkaasu

37 Siku yo herererya ngovi ya matibu, ni siku nkulu ijaa. Yésu akiima kati na kati ya waama wa

Kaaya Njija, akaluuusika kwa sawúti nkúulu yoosea, “Kooni uri na nyóota yeenda na kwaani ji unywe.

³⁸ Masáare ^Yari Mpeho yalúusa, ‘Úra ^aanduma nini, maboote ^yiika maaji ya nkaasu fuma yari isii yaachwe.’”☆

³⁹ Yéesu aluusikira Mutima Múja. Úhu Mutima Múja, vaantu voosi ^vamuraama Yéesu lo muhokera vari. Mpiindi ijo, Mulungu ajaa akaari mutima Mutima Múja na kwa vaantu ^vamura Yéesu, sa Mulungu ajaa akaari laira nkongojima kwa Yéesu.

Vaantu Vookigava sa Yéesu

⁴⁰ Vamwi va vaantu va ira mpuka ^vakateere ayo masáare, maa vakasea, “Kikomi, uhu noo ura muláli na mutwe ^tawójeraa fuma kwa Mulungu.”☆

⁴¹ Vamwi vakasea, “Úhu noo Masía!” Maa kaa, viingi vakasea, “Tuku, Masía si ari fuma Galiláaya tuku.

⁴² Masáare ^Yari Mpeho yasea, Masía fuma ari ichinii ra mutemi Daúdi, vyaarirwa ari múujii wa Betelehéemu, múuji haantu mutemi Daúdi ^iikala.”☆

⁴³ Sa jeyyo, vaantu vakiigava sa Yéesu.

⁴⁴ Vamwi vaavo vakasaaka kumukwaata, maa kaa, kusiina ^ayera kumukwaata tuku.

Vakúlu va Vayahúdi si Vamura Yéesu Tuku

☆ **7:38** Laanga Isáaya 44:3; 55:1; 58:11. ☆ **7:40** Laanga Nkambukira ya Miiru 18:15-22. ☆ **7:42** Laanga 2 Samwéli 7:12-16; Míika 5:2; Matáayo 2:5-6.

45 Valukaluka ^vakahinduke na kwa vakúúlu va veeneisi va Ijéva na Mafarisáayo, ^veene vajáa vatúmire vakamukwaate Yéesu, maa vakuuriwa, “Sa che si mumaréetire?”

46 Valukaluka vakavasea, “Kusiina muuntu wíngi ^analúusika ja úhu muuntu tuku.”

47 Mafarisáayo vakavasea, “Arumi, baa nyu- unyu mwakóovíirwe wuu?”

48 Eri, kwatíite mukúúlu umwi au Mafarisáayo umwi ^amuruma wuu?

49 Tuku! Maa kaa, íhi mpuka ya vaantu ^voomuruma, si vamányire Miiro tuku. Ava, vajumwa.”

50 Aho, Nikodéemu, úra ^ajáa umwi waavo siku imwi ajáa adoma na kwa Yéesu nuuchiku, akuurya,

51 “Eri, Miiro yíitu yaruma kúheera muuntu irya baa mteerera no taanga kira ^atúmamaa tuku wuu?”

52 Novo vakamúsea, “Baku baa weewe ni Galiláaya wafuma wuu? Doma kasole neeja Masáare ^Yari Mpeho, aho, taanga úri kusiina maláali na mutwe wa Ijéva ^afúmaa Galiláaya tuku!”

[Masáare aya 7:53-8:11 yasiina nakáalii jíngi ja kalikaali tuku.]

53 Aho, kira muuntu akatamanya na kaayii kwaachwe.

8

¹ Yéesu ^akahumule kukiindya, maa akatamanya na Luulwii lwa Miseitúuni.

Muuntu Muki ^Akwaátirwe Yooyeenda na Múlwame wa Muuntu

² Lomutóondo yaachwe namutóondo dwii, Yéesu akatamanya kei na waámi wa Kaaya Njija ya Ijüva. Vaantu voosi vakatamanya na kuri yeeye, akiikala isi, maa akaanda vakiindya.

³ Aho, vakiindya va Miiro na Mafarisáayo vakamureeta muntu muki umwi ajáa akwáatirwe yooyeenda na mulume wa muntu. Vakamwiimya kati na kati ya mpuka ya vaantu.

⁴ Aho, vakamuurya Yéesu voosea, “Mukiindya, ühu muntu muki asháanirirwe yooyeenda na mulume wa muntu.

⁵ Miirwii yiitu, Músa atulairirya tumüvae na mawye furu akwye muntu muki ja ühu. ✧ Haaha weewe jooli woosea?”

⁶ Valüsa jeyyo ja muto sa vapate kiintu cho musitakirya. Maa kaa, Yéesu akiinama, maa akaanda tala isi na imaamba raachwe.

⁷ Vakatuube kumuurya, akiinula mutwe, maa akavasea, “Ümwi waanyu üra asiina üvi kati yaanyu, üwo ave wa ncholo kumüvaa na iwye ühu muntu muki.”

⁸ Aho, akiinama kei, maa akatala isi na imaamba raachwe.

⁹ Vakateere jeyyo, vakaanda looka umwi umwi, vakaanda vawosi. Yéesu akachaala yeemweene na üra muntu muki ajáa ímire mbere yaachwe.

¹⁰ Yéesu akiinula mutwe waachwe, akamuurya üra muntu muki, “Maáma, hai vari vara vaantu vaalüsa irya raako?”

¹¹ Üra muntu muki akasea, “Taáta, kusiina baa umwi tüku.” Yéesu ne akamusea, “Baa niini

✧ **8:5** Laanga Valáawi 20:10; Nkumbukira ya Miiro 22:22-24.

si noolúusa irya raako tuku. Doma, maa kaa, kwaandira isiku kari utámamaa uvi tuku.”

Yéesu ni Kiweerú cha Weerú

¹² Aho, Yéesu akatuuba lúusika na ira mpuka ya vaantú akavasea, “Niini noo kiweerú cha weerú. Múuntú yoyoosi áantúubaa, si ari yeendera kilwi-iryii vii kaa tuku, yeeye kúva ari na kiweerú cha nkaasu.”

¹³ Jeyyo, Mafarisáayo vakamúsea, “Wootoola úshahídi waako mweeneevyo, sa jeyyo, úshahídi úwo si úri rumika tuku.”

¹⁴ Yéesu akavasea, “Baa kooni nootoola úshahídi waani mweeneevyo, iki ánoolúusa ni cha kimáári, sa namányire kúuntú ánafuma na kúuntú ánoodoma. Maa kaa, nyuunyu si mamányire kúuntú ánafuma na kúuntú ánoodoma tuku.

¹⁵ Nyuunyu mookúundamúkira kwa miiririkano ya vaantú. Maa kaa, niini si noolamúkira múuntú yoyoosi tuku.

¹⁶ Baa kooni noolamúkira múuntú, úlamuli waani ni wa kikomi. Niini si nalámúriraa múuntú níimweene tuku, maa kaa, ni hamwi navíjaa na Taáta. Taáta noo aantúma.

¹⁷ Miirwii yaanyu vyaandikwa, úshahídi wa vaantú vaviri ni wa kimáári.✧

¹⁸ Niini nootoola úshahídi waani mweeneevyo, na Taáta atóolaa úshahídi mweeri yaani. Yeeye noo aantúma.”

¹⁹ Aho, maa vakamuurya, “Taáta waanyu hai ari?” Yéesu akavasea, “Nyuunyu si mwaamányire niini tuku. Na baa kei si mwamamányire Taáta

✧ **8:17** Laanga Nkumbukira ya Miiri 17:6; 19:15.

waani tuku. Ngaari mwaamányire niini, ngaari mwamumányire Taáta waani.”

²⁰ Yéesu alúusa masáare aya, mpíindi ^akiindyáa chúumbii cha kúuntu ^vavikáa isandúku ra mpía ja Kaaya Njija. Maa kaa, kusiina múuntu ^amukwaata tuku, sa mpíindi jaachwe jijáa jikaari fika.

Yéesu Yoolúusikira Inkwya Yaachwe

²¹ Aho, Yéesu akavasea kei vara Mafarisáayo, “Niini kiitamanyirya niise, naanyu kúunsaakira muri, maa kaa, kukwya muri na úvi waanyu. Kúuntu ^nootamanya, nyuunyu si muri daha fika tuku.”

²² Aho, vara Vayahúudi vakaanda kiiyurya, “Eri, ni kookiiyúlaa iise wuu? Iki noo ^chooreka yoosea, ‘Kúuntu ^nootamanya, nyuunyu si muri daha fika tuku wuu?’”

²³ Yéesu akavasea, “Nyuunyu mwafuma kari ihi isi, na niini nafuma mweeri. Nyuunyu muri va ihi weeru, niini si ndiri wa ihi weeru tuku.

²⁴ Iki noo ^chooreka noovawyiira, kukwya muri na úvi waanyu. Kooni si mookuunduma, ‘Niini Mwaari,’* kukwya muri na úvi waanyu.”

²⁵ Aho, vakamuurya Yéesu voosea, “Weewe uri ani?” Ne akavasea, “Keende naanda vakiindya, navawyiira niini ndiri ani.

²⁶ Natúte masáare ^yari foo yo vawyiira nyuunyu na yo valamurira. Maa kaa, lúusa ndiri yara úra ^aantuma ^yookuungwyiira ndúuse. Yeeye ni wa

* **8:24 Niini Mwaari:** Aha, Yéesu iilúusa ja ^vyeeene Múlungu iilúusa Múhákwi wa Ncholo. Laanga Ufumo 3:14; Isáaya 3:14.

kimáári, na niini niwyyíraa weeru kira ^nateera fuma kwaachwe.”

27 Avo vaantu si vataanga tuku kiintu Yéesu ^avawyyíraa, ni masáare ya Taáta waachwe wa kurumwii.

28 Aho, Yéesu akavasea, “Muri humula kumwiinula na mweeri Mwaana wa Muuntu, aho, noo muri taanga kumba ‘Niini Mwaari,’ na yoosi ^natúmamaa si kwa wiimiriri waani tuku, maa kaa, nalúusa yara vii Taáta waani ^aankiindya.

29 Yeeye aantuma, kei ni hamwi ari na niini. Yeeye si aandeka niimweene tuku, sa siku joosi natúmamaa yara ^yamweéryaa mutima.”

30 Mpiindi Yéesu alúusaa ayo masáare, vaantu ^vari foo vakamuruma.

Vaana va Kikomi va Aburaháamu

31 Aho, Yéesu akavasea Vayahúudi vara ^vajáa vamurúmire, “Kooni mukwáatiirye masáare yaani, kikomi nyuunyu muri vapooji vaani.

32 Taanga muri kimáári, na kimáári vabweeyya kiri mwiiyanjaale.”

33 Novo vakamusea, “Suusu turi vaana va Aburaháamu, na si tunaava vatúmwa va muuntu yoyoosi tuku. Haaha jooli woosea kwiiyanjaala turi?”

34 Yéesu akavasea, “Kimaari kaa noovawyyíra, muuntu yoyoosi ^atúmamaa uvi, uwo ni mutúmwa wa uvi. ☆

35 Mutúmwa si ari umwi wa vaantu va kaaya ya mweenenyuumba waachwe siku joosi tuku, maa kaa, mwaana ni umwi wa vaantu va kaaya yaavo kwa siku ^jisiina uhero.

☆ 8:34 Laanga Varúumi 6:12-23.

36 Sa jeyyo, kooni Mwaana wa Mulungu avachunguriire, nyuunyu si mari kuva vatúmwa kei tuku, kwiiyanjaala mari kikomi.

37 Namányire nyuunyu mari vaana va Aburaháamu, maa kaa, moosaakira nkalo yo kunjula sa moosiita ruma ukiindya waani.

38 Niini noovawyiira yara ^noona kwa Taáta waani. Viivyo, naanyu mootumama yara ^avawyiira taáta waanyu.”

39 Novo Vayahúudi vakamusea, “Aburaháamu ni taáta wiitu.” Yésu akavasea, “Ngaari mari vaana va Aburaháamu, ngaari tumama mwiise mirimo ya Aburaháamu.

40 Maa kaa, nyuunyu moosaakira nkalo yo kunjula, baa neembe navawyiira kimári kira ^nateera fuma kwa Mulungu. Aburaháamu si abweeyya jeyyo tuku.

41 Nyuunyu mootumama yara ^atúmamaa taáta waanyu.” Voovo vakamusea, “Suusu si vaana va huluri tuku, tatiite Taáta umwi vii, noo Mulungu.”

42 Yésu akavasea, “Ngaari Mulungu ni Taáta waanyu, ngaari mwaanyenda, sa nafuma kwa Mulungu. Niini si nuja kwa laviro lwaani tuku, maa kaa, ni yeeye noo aantama.

43 Sa che si mootaanga ^cheene noovawyiira? Si mootaanga tuku, sa viintu musiina laviro lo teerera masáare yaani.

44 Nyuunyu taáta waanyu ni Ikúlu ra Mirimu Mivi, na nyuunyu moosaaka tumama kira rataáta waanyu ^reenda tumama. Rooro ni ruulai keende ncholo, na si risáakaa kimári tuku, sa kimári kisiina mutimii waachwe tuku. Kati ^roolusa

uloongo, ni lusa riise vira ^vyeene riri, sa rooro ni iloongo na ncholo ya uloongo.

⁴⁵ Maa kaa, sa viintu niini noovawyiira kimáári, nyuunyu si mookuunduma tuku.

⁴⁶ Ni ani kati na kati yaanyu kikomi ari koonekya niini natiite avi? Kooni aya ^noovawyiira ni ya kikomi, sa che si mookuunduma?

⁴⁷ Muuntu wa Mulungu atéeraa masáare ya Mulungu. Kiintu choobweeyya musiindwe teera kira Mulungu ^alusa, ni sa viintu si muri va Mulungu.”

Yéesu ni Mukulu Kuloockya Aburaháamu

⁴⁸ Aho, Vayahúudi vakamusea Yéesu, “Eri, kati ^toosea uri Musamaría na watiite murimu mavi, si talúsaa kimáári tuku wuu?”

⁴⁹ Yéesu akavasea, “Niini nsiina murimu mavi tuku. Niini namunyemyaa Taáta waani, maa kaa, nyuunyu si mwaanyemyaa tuku.

⁵⁰ Niini si noosaakira nkongojima yaani tuku, maa kaa, amwaari ^mweene yoosaaka niini nyemiwe, na yeeye noo mlamuli.

⁵¹ Kimaari kaa noovawyiira, muuntu yoyoosi ura ^ari kwaatya masáare yaani, uwo si ari kukwya vii kaa tuku.”

⁵² Aho, Vayahúudi vakamusea, “Haaha tatáangire watiite murimu mavi. Aburaháamu aakwya, vi-ivyo baa valáli na mutwe va Ijva, ati weewe woosea, ‘Muuntu ^ari teera masáare yaani si ari kukwya tuku?’

⁵³ Eri, weewe uri mukulu kuloockya taáta wiitu Aburaháamu wuu? Yeeye aakwya, baa valáli na mutwe novo vaakwya. Ivi weewe wookiisea uri ani?”

54 Yéesu akavasea, “Kooni nookiibweeyyirya nkongojima niini mweeneevyo, nkongojima yaani isiina kiintu tuku. Maa kaa, ^aanyínulaa niini, ni Taáta waani, nyuunyu ^moosea ni Mulungu waanyu.

55 Baa haaha, nyuunyu si munamutaanga Mulungu tuku, maa kaa, niini namumányire. Kooni naséire si namumányire tuku, kuva ndiri muloongo ja nyuunyu. Maa kaa, niini namumányire na isáare raachwe narikwaatya.

56 Taáta waanyu Aburaháamu ajáa avyeenda maatuku kutaanga niini kuja ndiri. Iyo siku iyyíne, maa akavyeenda.”

57 Aho, Vayahúudi vakamusea, “Weewe baa si unafikya myaaka makumi yasaano (50) tuku, jooli de wamooni Aburaháamu?”

58 Yéesu akavasea, “Kimaari kaa noovawyira, Aburaháamu si anavyaalwa, ‘Niini Mwaari.’ ”

59 Vayahúudi ^vakateere jeyyo, maa vakatoola mawye voosaaka vamuvae Yéesu. Yéesu akiivisa, maa akafuma aho Kaayii Njija.

9

Yéesu Yoomuhorya Muntu ^Avyaalwa Mhoku

1 Siku imwi mpiindi Yéesu ^alookaa, akamooni muntu umwi ^ajaa mhoku keende kuvyaalwa kwaachwe.

2 Vapooji vaachwe vakamuurya, “Mukiindya, ni ani ^atamama uvi furu uhu avyaalwe mhoku? Ni yeeye baki vavyiri vaachwe?”

3 Yéesu akavasea, “Si yeeye tuku na si vavyiri vaachwe ^vatamama uvi tuku. Avyaalwa mhoku

sa mirimo ya Mulungu ivariyulwe mwiikalwii waachwe aha weerwii.

⁴ Mulungu aantuma. Viintu ^kukaari namuusi, ni mpaka tutumame mirimo yaachwe. Uchiku kuuja wiise, mpindi ijo, si tari daha tumama tuku.

⁵ Mpindi ^nkaari aha weerwii, niini ni kiweeru cha weeru.”

⁶ Yésu ^akaluse jeyyo, akachwa mati isi, akabweyya fitoe na yara mati, maa akamuhaka ura mihoku miiswii.

⁷ Aho, akamusea, “Tamanya ukoowe iduundwii ra Siloáamu.” Siloáamu noo kusea “vaantu ^vatumwa.” Aho, ura mihoku akatamanya noo koowa, akahinduka kunu yookoona.

⁸ Vakaaya vaachwe na vaantu ^vajaa vamoona aho ncholo yoolomba, vakaanda kiiyurya voosea, “Eri, uhu si ura muuntu ^iikalaa aha no loomba tuku wuu?”

⁹ Vamwi vaavo vakasea, “Ni yeeye.” Viingi vakasea, “Si yeeye tuku ni iifwíne vii.” Maa kaa, uwo muuntu akavasea, “Ni niini.”

¹⁰ Maa kaa, voovo vakaanda muurya, “Jooli vyavíre amwi miiso yaako yookoona?”

¹¹ Ne akavasea, “Muuntu ^aséwaa Yésu, abwéeyiirye fitoe na mati yaachwe, akaampaka miiswii, maa akaansea, ‘Tamanya na Siloáamu ukooye kisho chaako.’ Na ^nkooye kisho, maa nkaanda koona.”

¹² Avo vaantu vakamuurya, “Uwo muuntu hai ari?” Ura mihoku akavasea, “Iya.”

Mafarisáayo Vookuurikirirya K#horiwa
Muhoku

¹³ Aho, avo vaantu vakamutwaala uwo muuntu ^ajaa mihoku aho ncholo na kwa Mafarisáayo.

14 Sikú Yéesu ^ajáa abweeyya fitoe na akamuhorya ura mähoku, ni sikú ya Sabáato ijáa.

15 Jeyyo, Mafarisáayo vakaanda muurya kei ^vyeeene ajáa ahóriiwe. Ne akavasea, “Aampákire fitoe miiswii, nkooyya kisho, na haaha nookooná.”

16 Vamwi va Mafarisáayo vakasea, “Uhu muuntu si afuma kwa Mulungu tuku, sa si yookiinyemya Sabáato tuku.” Maa kaa, viingi vakasea, “Jooli muuntu muvi ari daha bweeyya ishára na myu-ujíisa ja ihi?” Aho, maa vakiigava voovo kwa voovo.

17 Jeyyo, Mafarisáayo vakamuurya kei ura mähoku voosea, “Weewe noo ^uhóriiwe miiso ni ura muuntu, jooli woosea kwa uwo muuntu?” Yeeye akasea, “Ura ni maláali na matwe wa Ijéva.”

18 Vara Vayahúudi si varuma kooni uwo muuntu aho ncholo ajáa mähoku tuku. Kukiimikirirya, vakavaaniirira vavyiiri va ura mähoku.

19 Vakavuurya, “Eri, uhu ni mwaana waanyu nyuunyu ^moosea ajáa avyaalwa mähoku wuu? Kooni moosea jeyyo, jooli haaha yookooná?”

20 Vavyiiri vaachwe vakavasea, “Ni kimáári uhu ni mwaana wiiswi na ni kimáári ajáa avyaalwa mähoku.

21 Maa kaa, si tootaanga ni jooli aándire koona tuku, na baa si tootaanga ni ani ^amuhóriirye tuku. Muuryi mweeneevyo, si musinga tuku, lúusa ari mweeneevyo.”

22 Vavyiiri vaachwe vajáa valúusa jeyyo, sa voofáa Vayahúudi. Vayahúudi vajáa vasea, kooni muuntu amurúmire Yéesu noo Masía, kibiriwa ari fuma sinagógii.

23 Noo ^chooreka vavyiri vaachwe vajáa vasea, “Muuryi mweeneevyo, si musinga tuku.”

24 Aho, vakúlu va Vayahúudi vakamwaanirira lwa kaviri ura ^ajáa mʉhoku vakamusea, “Muheere Muluungu nkongojima kooni ni kimáari woolusa! Suusu tamányire uhu muuntu ^akuhóriirye ni mavi.”

25 Maa yeeye akavasea, “Niini si namányire kooni ni mavi tuku. Kiintu kimudu ^namányire ni iki, niini ni mʉhoku nijáa, na haaha nookooni.”

26 Maa vakamuurya, “Che uwo muuntu akubwéeyiriirye? Jooli akutúunukwiire miiso yaako?”

27 Ura ^ajáa mʉhoku akavasea, “Nahúmwire vawyira, naanyu si mookuunteerera tuku. Sa che moosaaka nivawyire kei? Eri, saaka mwiise mave vapooji vaachwe wuu?”

28 Aho, vakamutukira voomusea, “Weewe noo mupooji waachwe, suusu turi vapooji va Músa.

29 Tamányire Muluungu alusika na Músa, maa kaa, si tamányire uhu muuntu kuuntu ^afuma tuku.”

30 Ura ^ajáa mʉhoku akavasea, “Iki ni kiintu cho hwaalarya! Ati si mamányire kuuntu ^afuma tuku, maa kaa, aantúunukwiire miiso yaani.

31 Tamányire Muluungu si atéeraa kuloomba kwa vavi tuku, yeeye atéeraa kuloomba kwa voosi ^vamanyemyaa na ^vatúmamaa kira ^asákaa.*

32 Keende weeru yumbwa, si tunateera muuntu amuhóriirye muuntu ^avyaalwa mʉhoku tuku.

33 Ngaari uhu muuntu si afuma kwa Muluungu, ngaari si adáhire tumama chochoosi tuku.”

* 9:31 Laanga Sabúuri 34:15-16; Mpíri 15:29.

34 Novo vakamusea, “Weewe wavyaalwa na warerwa uvii. Eri, watite laviro lo tukiindya usu wuu?” Aho, maa vakamukibirya na weerwii.

Uhoku wa Mutimii

35 Yéesu akateera vajáa vamukíbiirye ura muuntu fuma sinagógii. Yéesu akamushaana maa akamuurya, “Eri, muruma wiise Mwaana wa Muuntu wuu?”

36 Ura muuntu akamuurya Yéesu, “Mukúlu, uh muuntu ni ani? Ngwyira sa niini nimurume.”

37 Yéesu akamusea, “Wamwiíne, noo uh yoolusika na weewe.”

38 Ura muuntu akasea, “Mukúlu, narúmire.” Aho, maa akamwiinamira Yéesu.

39 Yéesu akamusea, “Niini nuja na aha weerwii jo lamirira, sa vahoku voone na vara voónaa vave vahoku.”

40 Kujáa kwatite Mafarisáayo vamwi vajáa heehi na Yéesu vakateere jeyyo, maa vakamusea, “Ati, baa suusu turi vahoku wuu?”

41 Yéesu akavasea, “Ngaari mari vahoku, ngaari musiina avi tuku, maa kaa, sa viintu mosea koona mwiise, mukaari mari na avi.”

10

Lusímo lwa Murísi Muija

1 “Kimaari kaa noovawyyira, muuntu yoyoosi kooni si íngire na waámii ya muundi ko tweera na mutiryaangwii, maa kaa, íngire ko tweera na haantu híngi, uwo ni mwiívi na mwhóki.

2 Muuntu íngiraa ko tweera na mutiryaangwii, uwo noo murísi wa muundi.

³ Mulaangiririyi wa mutiryaango amayúuriraa, na muundi jatéeraa sawúti yaachwe. Aániriraa muundi jaachwe kwa marina yaavo, na ajifúmyaa na weerwii.

⁴ ^Ari humula kujifumya muundi jaachwe na weerwii, ajilóngoreraa na muundi jaachwe jamutúubaa sa jamányire sawúti yaachwe.

⁵ Ijo muundi, si jiri mutuuba mayeni tuku, maa kaa, mutiija jiri sa si jamányire sawúti yaachwe tuku.”

⁶ Yéesu avawyiira lusímo ulu, maa kaa, si vataanga tuku ^cheene aluusáa.

⁷ Aho, Yéesu akavasea kei, “Kimaari kaa noovawyiira, niini noo mutiryaango wa muundi.

⁸ Voosi vara ^valongoola kuva varíisi va muundi mpíindi niini ^nijaa nkaari kuuja, avo ni viívi na vahóki, muundi si ja vateera tuku.

⁹ Niini noo mutiryaango. Muuntú yoyoosi ^ari kúingira na waámii ko tweera kuri niini, lamuririwa ari, kúingira ari na fuma ari, na turya ari uríisi ^wabooha.

¹⁰ Mwiívi uuja sa iive, ulae au asaambule. Maa kaa, niini nuja sa muundi jive nkaasu na jive na iyo nkaasu ^yakiimana.

¹¹ Niini ndiri muríisi muja. Muríisi muja atóolaa nkaasu yaachwe sa muundi jaachwe.

¹² Mutumami ura si ^ari muríisi wa muundi, na kei muundi si ^jiri jaachwe, uwo ari koona mbuuji yookuuja, tiija ari na jireka ari muundi. Mbuuji yakimírira ikukikuki ra muundi na jingi jíipasaa.

¹³ Mutumami atijaa, sa si iitwéetyaa sa muundi tuku.

14 Niini ndiri murísi muuḡa. Na namányire muundi jaani na muundi jaani jaamányire niini,

15 ja ^vyeeene Taáta aamányire niini, na niini namumányire Taáta. Kei, niini nootoola nkaasu yaani sa muundi jaani.

16 Natite muundi jingi si ^jiri ja ihi waama. Ni mpaka nijireete, nojo jiteere sawúti yaani. Jeyyo, jive ufyá umwi na murísi umwi.

17 Taáta waani aanyenda niini sa nootoola nkaasu yaani sa nipate kei.

18 Kusiina muuntu ^ari daha kumpoka nkaasu yaani tuku, maa kaa, niini noo nookitoola nkaasu yaani ko keenda. Niini natite wiimiriri wo toola nkaasu yaani, na kei natite wiimiriri wo va nkaasu kei. Ni Taáta waani mweeneevyo noo ^aandairirya mbweeye jeyyo.”

19 Sa ayo masáare, Vayahúudi vakiigava.

20 ^Vari foo vaavo vakasea, “Uhu muuntu atiite murimu muvi na ni musari. Sa che toomuteerera?”

21 Vingi vakasea, “Aya si masáare ya muuntu ^ari na murimu muvi tuku. Eri, murimu muvi daha uri tunukula miiso ya vahoku wuu?”

Yéesu Yoosiitwa ni Vayahúudi

22 Haaha, uko Yerusaleému kujáa kwatiite ngovi yo talarya Kaaya Njija ya Ijéva, na ni mpiindi ja mpeho jijáa.

23 Yéesu ni Kaayii Njija ajáa, na akava yooyeenda waámii ^uséwaa Waama wa Solomóoni.

24 Vayahúudi vajáa aho, vakamuringirira, maa vakamuurya Yéesu voosea, “Furu naadi uri tuuba kutulumya mitima? Twyire ilaarii, kooni weewe noo Masía.”

25 Yéesu akavasea, “Nahumula vawuyira, na nyu-
 unyu si mooruma tuku. Masáare ^meene noob-
 weeyya kwa irina ra Taáta yookoonekya niini ndiri
 ani.

26 Maa kaa, si mooruma tuku, sa si muri va
 ikukikuki ra muundi jaani tuku.

27 Muundi jaani jatéeraa sawúti yaani. Niini
 najimányire na jaantúubaa.

28 Niini najihéeraa nkaasu ya siku ^jisiina uhero,
 na si jiri rimira vii kaa tuku. Kei kusiina muntu
 ^ari daha kumpoka fuma mikonwii yaani tuku.

29 Taáta waani yeeye aampeera iji muundi, ni
 mukulu kulookya voosi, na kusiina ^ari daha
 kumuhoka fuma mikonwii yaachwe tuku.

30 Niini na Taáta, ni umwi!”

31 Aho, maa Vayahúudi vakatoorera mawye kei
 voosaaka vamvae furu akwye.

32 Maa kaa, Yéesu akavasea, “Navoónekiirye
 mirimo miija ^iri foo fuma kwa Taáta. Ni sa kirikwi
 moosaaka kunvaa na mawye munjulae?”

33 Vayahúudi vakamusea, “Si tookavaa na
 mawye sa mirimo miija ^wootumama tuku, maa
 kaa, ni sa uhiintiki waako kwa Mulungu. Weewe
 uri muntu vii, wookiibweeyya uri Mulungu.”

34 Yéesu akavasea, “Eri, si vyaandikwa Miirwii
 yaanyu, ‘Niini nasea, nyuunyu ni milungu’ tuku
 wuu?☆

35 Kooni avaanirira milungu vara ^vahokera
 isáare raachwe, na isáare ra Mulungu ni ra kikomi
 siku joosi,

☆ 10:34 Laanga Sabúuri 82:6.

³⁶ eri, sa che moosea noomuhĩntikira Mulungu kati noosea, ‘Nĩni ndiri Mwaana wa Mulungu?’ Taáta noo ^aantalarya na ^aantuma kuri weeru.

³⁷ Kooni si nootumama mirimo ya Taáta waani, reki kuunduma.

³⁸ Maa kaa, kooni nootumama mirimo ya Taáta, baa kooni si mookuunduma nĩni, rumi iyo mirimo. Kwa njira iyo, taanga muri na tuuba muri taanga, Taáta na nĩni, kei nĩni na Taáta, ni kĩntu kimwi.”

³⁹ Vayahúudi ^vakateere ayo, maa vakayera kumukwaata kei, maa kaa, akavahonyoka mikonwii yaavo.

⁴⁰ Yéesu akadoma na firiro ya lúji lwa Yorodáani, fúru hara haantu Yooháani Mubatisáaji ^abatisiryáa vaantu hara mbere, maa akiikala uko.

⁴¹ Vaantu ^vari foo vakuuja na kwa Yéesu, maa vandoosea, “Yooháani si abweeyya ishára tukũ, maa kaa, kira isáare ^aluusa kwa uhũ muuntu ni ra kimáari.”

⁴² Aho, vaantu ^vari foo vajáa aho, vakamuruma Yéesu.

11

Inkwyá ya Lasáaro

¹ Kujáa kwatiite muuntu umwi ^aséwaa Lasáaro, muuntu wa iturii ra Besanía. Uhu Lasáaro ajáa alwaala. Marũmbũ yaachwe Maríia na Maárita novo viikaláa iturii ra Besanía.

² Uhu Maríia noo ^ajáa amuhaka Yéesu makuta ^yanyukira, na akamuhonola majeo na njwĩri jaachwe.✧

✧ 11:2 Laanga Yooháani 12:1-8.

³ Jeyyo, Maríia na Maárita maruumbu ya Lasáaro, vakatuma mulomo na kuri Yéesu voomusea, “Mukúlu, kijeengi chaako ^wamweenda ni mulwíri.”

⁴ Maa kaa, Yéesu ^akateere ayo, akasea, “Ulwíri uhu si uri reeta inkwya tuku, ni so maretera Mulungu nkongojima, na kwa njira iyo, Mwaana wa Mulungu abweyyiriwe nkongojima.”

⁵ Yéesu ajáa aveenda maatuku vii vala Maárita, Maríia na iruumbu raavo Lasáaro.

⁶ Jeyyo, ^akateere Lasáaro ni mulwíri, akiikala aho haantu ^ajáa kwa siku iviri.

⁷ Siku iviri ^jikalooke, maa akavasea vapooji vaachwe, “Hendi tuhinduke na Yudéa.”

⁸ Vapooji vaachwe vakamusea, “Mukiindya, amwi ni ira siku vii Vayahúudi vasaakáa kukuvaa na mawye ukwye. Na haaha woosaaka hinduka nooko kei?”

⁹ Yéesu akavasea, “Eri, siku si itite masaa ikimi na yaviri ya muusi tuku wuu? Muuntu kooni yooyeenda namuusi si ari kiikunguvarya kulu kwaachwe tuku, sa kooni iise kiweerú cha ihi weerú.

¹⁰ Maa kaa, kooni muuntu yooyeenda nuuchiku, kunguvala ari, sa asiina kiweerú isii yaachwe tuku.”☆

¹¹ ^Akahumule luusa aya, Yéesu akavasea, “Kijeengi chiiswi Lasáaro alíre, maa kaa, ni tamanya niise nkamwiinukye.”

¹² Vapooji vaachwe vakamusea, “Mukúlu, kooni alíre tulo, hola ari.”

☆ **11:10** Laanga Yooháani 8:12.

¹³ Kiintu Yéesu ^aluuusáa aha ni inkwya ya Lasáaro, maa kaa, vapooji si vataangáa tuku, viiseáa kira ^yooluusa kuri Lasáaro ni alíire tulo vii.

¹⁴ Sa jeyyo, Yéesu akavawyyira pusu, “Lasáaro akwíire.

¹⁵ Baa neembe ni jeyyo, navyeéendire sa nyu-nyu, sa viintu naari nsiina kura mpiindi Lasáaro ^aakukwya, sa madahe kuunduma. Haaha hendi na kwaachwe.”

¹⁶ Aho, mpooji waachwe umwi ^asewáa Tomási, irina riingi vamwaaniriráa Maása, akavasea viivaachwe, “Hendi baa suusu, tukakwe hamwi ne.”

Yéesu ni Ufufuko na Nkaasu

¹⁷ Yéesu ^akafike uko Besanía, akashaana Lasáaro avéeriire mbiririi kwa siku ine.

¹⁸ Ituri ra Besanía ni heehi rijaa na múuji wa Yerusaléemu, ja ulíhi wa kilomita itatu.

¹⁹ Vayahúudi ^vari foo vajaa vuújire noo vafita vala Maárita na Mariia, sa viintu vajaa vawúlariirwe ni iruumbu raavo Lasáaro.

²⁰ Maárita ^akateere Yéesu amwaari yookuujja, akatamanya noo musingirirya. Maa kaa, Mariia akachaala kaayii.

²¹ Maárita akamusea Yéesu, “Mweenevyoosi, ngaari waari umwaari aha, ngaari iruumbu raani si akwíire tuku.

²² Maa kaa, taanga niise baa haaha kiintu chochoosi ^uri muloomba Mulungu, kuheera ari.”

²³ Yéesu akamusea, “Iruumbu raako fufuka ari.”

²⁴ Maárita akamusea, “Namányire siku ya uhero wa weeru fufuka ari.”

25 Yéesu akamusea, “Niini noo uwo ufufuuko na nkaasu. Yoyoosi ^aandúmaa niini baa neembe ari kukwya, kuva ari nkaasu.

26 Na yoyoosi ^ari mooyo na ^aandúmaa niini si ari kukwya vii kaa tuku. Eri, yaruma wiise aya wuu?”

27 Maárita akamusea, “Mweenevyoosi naruma weewe noo Masía Mwaana wa Muluungu, ura ^yookuwa na kuri weeru.”

Yéesu Yoomuririra Lasáaro

28 Maárita ^akahumule lusa ayo, akatamanya noo mwaanirira mwaanaavo Mariía na ivarwii, akamusea, “Mukiindya amwaari aha yookwaanirira.”

29 Mariía ^akateere jeyyo, akiinuka chaangu, maa akatamanya na kwa Yéesu.

30 Yéesu ajáa akaari kiingira na iturii, ajáa akaari hara haantu Maárita ^ajáa amushihine.

31 Vara Vayahúudi ^vajáa na Mariía kaayii vuújire noo mufiita, ^vakoone ínukire chaangu, maa akafuma na weerwii, vakamutuuba sa viiseáa ni tamanya iise na mbiríríi noo rira.

32 Mariía ^akafike hara haantu ^ajáa Yéesu na ^akamoone Yéesu, akachwaama majewii yaachwe kunu yoosea, “Mweenevyoosi, ngaari waari aha, ngaari iruumbu raani si akwíre tuku.”

33 Yéesu ^akamoone Mariía yoorira, na ^akoone na vara Vayahúudi ^vajáa vamutúbire novo voorira, akiiteera usungu mutimii, maa akavisuula.

34 Aho, akavuurya, “Hai mumutaahiré?” Vakamusea, “Mweenevyoosi, yeenda tukoonekye.”

³⁵ Aho, Yéesu akaanda rira.

³⁶ Vayahúudi vakasea, “Laangi ta viintu ^ajáa amweenda Lasáaro!”

³⁷ Maa kaa, viingi vakasea, “Eri, uhu si noo ura ^amuhorya muhoku, sa che si adaha kitira Lasáaro adire kukwya?”

Yéesu Yoomufufula Lasáaro

³⁸ Yéesu kunu aviswíre mutimii, akafika mbiríríi. Iyo mbiríríi ni ya mpaanga ijáa, na ijáa yakunikirirwa na iwe ikuuu maryaangwii.

³⁹ Yéesu akavasea, “Seyyi iwe maryaangwii.” Maárita, iruumbu ra uhu ^ajáa awúlíre, akasea, “Aai aándire nyuka, sa avéeríre mbiríríi kwa siku ine.”

⁴⁰ Yéesu akamusea Maárita, “Si nakuséire kooni wooruma kooni uri nkongojima ya Mulungu tuku wuu?”

⁴¹ Aho, vakariseyya rira iwe. Yéesu akalaanga kurumwii, maa akasea, “Taáta, kuusa sa waantéire.

⁴² Namányire weewe waantéeraa mpíndi joosi, maa kaa, ni luusa niise aya, sa íhi mpuka ya vaantu ^iri aha irume weewe noo ^waantuma.”

⁴³ ^Akaluuse jeyyo, akaanirira na sawúti nkuuu yoosea, “Lasáaro, fuma na weerwii!”

⁴⁴ Lasáaro akafuma kunu mikono yaachwe na mawulu yaachwe yafárimbirirwe ntaami ja sáanda ya kitáni. Kei da kisho chaachwe kijáa chafárimbirirwe na ntaami njeru. Yéesu akavasea, “Muchunguli, na mureki itamanyirye.”

Nchuungo yo Muluu Yéesu

(Matáayo 26:1-5; Maáriki 14:1-2; Lúka 22:1-2)

⁴⁵ Jeyyo, Vayahúudi ^vari foo vara ^vajáa vuújire noo mufiita Maríia, na ^vajáa voona yara Yéesu ^ajáa abwéeyiirye, maa vakamuruma.

⁴⁶ Maa kaa, vamwi vaavo vakatamanya na kwa Mafarisáayo noo vawyiira yara Yéesu ^ajáa atámamire.

⁴⁷ Sa jeyyo, vakúulu va veeneisi va Ijva na Mafarisáayo vakaanirira Balása Nkuulu ya Vayahúudi, maa vakasea, “Jooli turi bweeyya? Uhu muuntu yoobweeyya ishára na myuujíisa ^iri foo.

⁴⁸ Kooni tamurékiire atuube bweeyya jei, vaantu voosi muruma vari, na Varúumi kuuja vari, na saambula vari isi yiitu na Kaaya yiitu Njija.”

⁴⁹ Umwi waavo ^asewáa Kayáafa ^ajáa mweeneisi makuulu mwaaka uwo, akavasea, “Nyuunyu si mamányire kiintu tuku!

⁵⁰ Eri, si mookoona ni vyabooha muuntu umwi kukwya sa vaantu, kuloorkya vaantu va isi yoosi kusira imalo tuku wuu?”

⁵¹ Kayáafa si aluusa masáare aya ko keenda kwaachwe tuku. Maa kaa, yeeye noo ajáa mweeneisi makuulu mwaaka uwo, sa jeyyo, ni laala alaáláa na mutwe Yéesu kukwya ari sa isi ya Vayahúudi.

⁵² Na si sa isi ya Vayahúudi veene vii tuku, maa kaa, sa avajiinge vaana voosi va Mulungu ^viipasa, vave hamwi.

⁵³ Kwaandira siku iyo, vakarya nchuungo yo muulaa Yéesu.

⁵⁴ Sa jeyyo, Yéesu akareka yeenda ko kiiyonekya kwa Vayahúudi. Akiinuka aho, akatamanya na ituri ^raséwaa Efuraímu, ^riri heehi na isi ya ibaláangu. Akiikala uko hamwi na vapooji

vaachwe.

⁵⁵ Ngovi ya Vayahúudi iséwaa Paásika, ijáa yaséngerire, vaantú ^vari foo vakaambuka na Yerusaléemu fuma maturii, vakatamanya noo kiijirula ngovi iyo si inafika.✧

⁵⁶ Vaantú vakava voomusaakira Yéesu. Novo ^vakiijiinge hamwi Kaayii Njija, vakaanda ki-iyurya, “Jooli mookiisea? Uhu muuntú si ari kuuja vii kaa tukú na ngovii wuu?”

⁵⁷ Vakáulú va veeneisi va Ijéva na Mafarisáayo, vajáa valairirya voosea, kooni muuntú yoyoosi atáangire kuuntú Yéesu ^ari, avatwaarire mulomo sa vakamukwaate.

12

*María Yoomuhaka Yéesu Makuta ^Yanyukira
(Maárika 14:3-9; Matáayo 26:6-13; Lúka 7:36-50)*

¹ Sikú musasatú de ifike ngovi ya Paásika, Yéesu akatamanya na Besanía, múujii haantú ^iikaláa Lasáaro, ura ^ajáa amufufula.

² Uko, vaantú vakamwiimirya neeja kiiwulo ja nyemi kwa Yéesu. Maárita akava yoovatamamira vayeni. Lasáaro ne ni umwi wa vara ^vajáa viikyire méesii hamwi na Yéesu.

³ Mariia akatoola chápa ya núusu líita ya makuta ^yanyúkíraa* ya iyoombe ikulukuulu. Aho, akamuhaka Yéesu makuta majewii, maa de indoomuhonola na njwiri jaachwe. Nyumba yoosi ikanyukira makuta.

✧ **11:55** Laanga 2 Masáare ya Mpíindi 30:17-19; Uvalo 9:10. * **12:3 makuta ^yanyúkíraa:** Na Kigiriki ni *nárdo*, noo kusea, makuta ^yanyúkíraa.

⁴ Maa kaa, Yúuda Isikarióoti, umwi wa vapooji ikimi na vaviri, ura ^ari mavarinduka Yéesu, akasea,

⁵ “Sa che aya makuta ^yanyukira si yaváirwe iyoombe ra mpía ja dinári magana yatatu (300), na mpía ijo vaheewe vakiva?”

⁶ Yúuda alúusa jei, si sa avooneráa mbavariri vakiva tuku, maa kaa, ni sa viintu ajáa mwiívi. Yeeye noo iikaláa na mufuko wa mpía, na kweene iváa mpía fuma aho mufukwii.

⁷ Aho, Yéesu akasea, “Mureki. Awula makuta aya ^yanyukira, akayaviika, sa siku yaani yo taahwa.

⁸ Vakiva novo muri siku joosi, maa kaa, si muri kuva na niini siku joosi tuku.”

Nchuungo yo Múulaa Lasáaro

⁹ Mpuka nkulu ya Vayahúudi vakateera Yéesu amwaari uko Besanía, maa vakuuja si so jo moona Yéesu vii tuku, maa kaa, baa so moona Lasáaro. Uhu Lasáaro Yéesu ajáa amufufula.

¹⁰ Jeyyo, vakúulu va veeneisi va Ijva vakarya nchuungo yo múulaa Lasáaro.

¹¹ Sa Lasáaro, Vayahúudi ^vari foo vajáa vareka kutuuba vakúulu vaavo, maa vakamuruma Yéesu.

Yéesu Yooteengiwa Yerusaléemu na Siriri

(Matáayo 21:1-11; Maáriki 11:1-11; Lúka 19:28-40)

¹² Lomatóondo yaachwe, mpuka nkulu ya vaantu ^ng'eene ijáa yuújire na ngovii, ikateera Yéesu amwaari njirii yookuuja na Yerusaléemu.

¹³ Aho, vakawuna matáampi ya mitéende, maa vakatamanya noo musingirirya, kunu vootula isóso voosea,

“Adũmbwe Mweenevyoosi!

Atalariwa yeeye ^yookũja kwa irina ra Ij̥va.☆

Atalariwa Mutemi wa Isiraéeli.”

14 Aho, Yéesu akashaana mwaana wa ndákwi, akiiverekya ja ^vyene Masáare ^Yari Mpeho yalũsa,

15 “Nyuunyu vaantũ va múuji wa Sayúuni, koofi tukũ,

laangi, Mutemi waanyu yookũja,

iivéekiirye mwaana wa ndákwi.”☆

16 Mpĩndi ijo, vapooji va Yéesu si vataanga aya masáare tukũ. Maa kaa, Yéesu ^akahĩndũke na kurumwii, aho de vakakũmbũkĩra aya masáare yajáa yaandĩkwa sa yeeye, na yajáa yatũmamwa kwaachwe.

17 Mpuka ya vaantũ ira ^ijáa ne mpĩndi ^amwaanĩrĩráa Lasáaro fuma mbirĩrii, akamũfũfula, vakatuuba koonekya ko kwaarya aya masáare.

18 Sa jeyyo, mpuka ya vaantũ ikadoma noo musingirĩrya, sa voosi vajáa vatéĩre ũwo muujĩisa Yéesu ^ajáa abwéeyiirye.

19 Maa kaa, Mafarisáayo vakiisea voovo kwa voovo, “Kona mwiise wũũ? Si tũri tũmama kĩntũ chochoosi tukũ, weerũ yoosi yoomutuuba yeeye vii.”

Vagirĩki Vamwi Voosaaka Moona Yéesu

20 Haaha, vamwi va vaantũ ^vajáa vatamanya noo mwiinamira Mulũngu mpĩndi ja ngovi ya Paásika, ni Vagirĩki vajáa.

☆ 12:13 Laanga Sabúuri 118:25-26. ☆ 12:15 Laanga Isáaya 40:9; Sefanía 3:16.

21 Ava vaantu vakatamanya na kwa Filípi. Uhu Filípi meevo ni iturii ra Besáida ^riri isi ya Galiláaya kujáa. Vakamuloomba voosea, “Mukúlu, tooloomba tulusike na Yéesu.”

22 Filípi akiita muwyíira Anderéa, maa voosi vaviri vakatamanya noo muwyíira Yéesu.

23 Yéesu akavasea, “Mpíndi ja Mwaana wa Muuntu kubweyyiriwa nkongojima jafíkire.

24 Kimaari kaa noovawyíira, kooni mpeke ya ngáano si iwíire isi ikakwya, chaala iri viintu iri mpeke imwi vii. Maa kaa, kooni yakwíire, yavyáalaa mpeke ^jiri foo.

25 Muuntu yoyoosi ^eenda nkaasu yaachwe, kiitaaha ari, maa kaa, muuntu yoyoosi ^isula nkaasu yaachwe aha weerwii, kilamurirya ari kwa siku ^jisiina uhero.

26 Muuntu yoyoosi ^aantámamiraa niini, ni mpaka aantube. Na haantu ^ndiri veera baa yeeye veera ari. Taáta waani manyemya ari yoyoosi ^aantámamiraa.

Yéesu Yoolusikira Inkwya Yaachwe

27 Haaha mutima waani woólolokiire maatuku vii. Che kaa ndiri lusa? Nduuse, ‘Taáta, ndamurirya fuma mpiindii ihi ya uturikiri wuu?’ Tuku, si ndiri loomba jeyyo tuku, sa nuja ji ntirikire mpíndi iji.

28 Taáta, bweyyirya irina raako nkongojima.” Aho, sawúti fuma kurumwii ikasea, “Naribwéyyiriirye nkongojima na kei, ribweyyirya ndiri nkongojima.”

29 Mpuka ya vaantu [^]ijáa hara [^]ikateere iyo sawúti, maa ikasea, “Kwakírimire.” Vamwi vakasea, “Murimu m^{uu}ja walúusikire ne.”

30 Yéesu akavasea, “Sawúti ihi [^]mwatéire si sa niini tuku, maa kaa, ni sa nyuunyu.

31 Haaha, mpiindi ja ihi weeru kulamurirwa, jafikire. Irimu noo kusea makúulu wa ihi weeru kibiriwa riise ni Muluungu.

32 Maa kaa, niini [^]ndiri kiinulwa na mweeri, varuta ndiri vaantu voosi v^{uu}je na kwaani.”

33 Yéesu al^{uu}sa jei, koonekya ni inkwya iri jooli [^]ari kukwya.

34 Ira mpuka ya vaantu ikamusea, “Suusu tateera fuma Miirwii yiitu yasea, Masía kuva ari amwaari kwa siku [^]jisiina uhero.☆ Haaha sa che woosea vaantu mwiinurirya vari Mwaana wa M^{uunt}? Eri, Mwaana wa M^{uunt} ni ani?”

35 Yéesu akavasea, “Kiweeru kikaari na nyu-unyu kwa mpiindi vii. Sa jeyyo, yeendi viintu [^]mukaari na ikyo kiweeru, sa mudiire remeerwa ni kilwiirya. Kooni m^{uunt} yooyeenda kilwiiryii, si amányire na k^{uunt} [^]yootamanya tuku.

36 Mpⁱⁱndi muri na iki kiweeru, kirumi kiweeru, sa muve vaantu va kiweeru.” [^]Akahumule luusa ayo, Yéesu akavareka vaantu, maa akita kiivisa.

Vayahúudi [^]Vari Foo Voodira Ruma

37 Baa neembe Yéesu abweyya ishára na myu-ujisa [^]iri foo mbere yaavo, si vamuruma tuku.

38 Vyaava jeyyo, sa yakiimane masáare ya maláali na matwe Isáaya viintu [^]yasea, “Ee IJ^uVA, ni ani aruma masáare yiiswi?”

☆ 12:34 Laanga Sabúuri 110:4.

Kei, ani oonekiwa ngururu jaachwe ni
IJEVA?”☆

³⁹ Jeyyo, si vamuruma tuku ja ^vyeene Isáaya
alusa haantu hingi,

⁴⁰ “Mulungu avahokurya miiso yaavo,
na mitima yaavo abweyya ifafe,
sa vasiindwe kooni kwa miiso yaavo,
na vasiindwe taanga na mitima yaavo,
kari luu vavalanduke, nivahon’ye tuku.”☆

⁴¹ Isáaya alusa aya, sa ajaa oona nkongojima ya
Yésu, na akalusa masáare yaachwe.

⁴² Baa neembe ni jeyyo, ^vari foo kati na kati
ya vakulu va Vayahúdi vakamuruma. Maa kaa,
sa Mafarisáayo, si valusa italii tuku, sa voofaa
kibiriwa vari masinagógii.

⁴³ Avo vakulu vajaa veenda nkongojima ja
vaantu, klookya nkongojima ^jifumaa kwa
Mulungu.

Masáare ya Yésu Lusa Yari Irya kwa Vaantu

⁴⁴ Aho, Yésu akavasea jei na sawúti nkulu,
“Muntu ^aandúmaa niini, si aandúmaa niini vii
tuku, maa kaa, amurúmaa ura ^aantuma.

⁴⁵ Yoyoosi ^aanyona niini, amoona ura
^aantuma.

⁴⁶ Niini nujja nive kiweeru cha ihi weeru, sa
muntu yoyoosi ^ari kuunduma adire chaala kil-
wiiryii.

⁴⁷ Muntu ^ayatéeraa masáare yaani baa yak-
waatya tuku, niini si nkaluusire irya raachwe tuku.
Sa si nujja jo lamurira weeru tuku, kiri vyoova
jeyyo, nujja jo lamurirya weeru.

☆ 12:38 Laanga Isáaya 53:1. ☆ 12:40 Laanga Isáaya 6:10.

⁴⁸ Ura ^aansíitaa na si ^ahókeraa masáare yaani, uwo atiite mulamuli. Masáare ayo ^nooluusa noo ^yakaluusire irya siku ya uhero wa weeru.

⁴⁹ Niini si noolusika kwa luviro lwaani tuku, maa kaa, kwa luviro lwa Taáta ^aantuma, ye-eye aandairirya nduuse, na ^vyeeene nasaakwa nduuse.

⁵⁰ Niini namányire ulairiri waachwe ni nkaasu ya siku ^jisiina uhero. Haaha iki ^nooluusa ni kira vii Taáta ^aandairirya nduuse.”

13

Yéesu Yookooyya Vapooji Vaachwe Mawulu

¹ Sikula ya ngovi ya Paásika ijáa yasengerire. Yéesu akataanga mpindi jaachwe jo kiinuka fuma kuri weeru no tamanya na kwa Taáta waavo, jijáa jafikire. Yéesu ajáa aveenda vaantu vaachwe ^vajáa aha weerwii maatuku vii, akavalaira kaveenda furu uhero.

² Mpindi ja iwulo, Yéesu na vapooji vaachwe vakiikala kurya kiiwulo. Ikúulu ra Mirimu Mivi rijáa rahámwire kumwiingira mutimii Yúuda mwaana wa Simóoni Isikarióoti amavalanduke Yéesu.

³ Yéesu ajáa amányire Taáta ajáa amuheera viintu vyoosi mikonwii yaachwe. Kei ajáa amányire ye-eye afuma kwa Muluungu na hinduka ari na kwa Muluungu.

⁴ Aho, Yéesu akareka kurya, akiinuka, akafumya nkáancho yaachwe, akatoola táwulo, maa akiichungu mukiiswii.

⁵ Akakurira maaji ibésenii, maa akaanda vooyya majeo vapooji vaachwe, maa de

indoovahonola na ira táwulo ^ajáa iimútiire mukiiswii.

⁶ ^Akafike kwa Simóoni Peéteri, maa Peéteri aka-muurya, “Mukúlu, ati weewe wuunjyoye majeo niini?”

⁷ Yéesu akamusea, “Weewe si wootaanga kira ^nootamama haaha tuku. Maa kaa, mpiindi ^jookuujja taanga uri.”

⁸ Peéteri akamusea Yéesu, “Baa siku imwi, si uri kuunjyoyya majeo yaani vii kaa tuku.” Aho, Yéesu akamusea, “Kooni si nakoóyyiirye majeo, usiina lutaami na niini tuku.”

⁹ Aho, Simóoni Peéteri akamusea, “Mukúlu, kuunjyoyya majeo vii tuku, njoyya mikono baa na mutwe waani.”

¹⁰ Yéesu akamusea, “Muuntu ^ahúmwire koowa, si asaakwa oowe kei tuku, maa kaa, kooyya majeo vii. Nyuunyu mweéire, maa kaa, si kira muuntu tuku.”

¹¹ Yéesu ajáa amumányire ^mweene ari mavarinduka, noo ^chooreka asea, “Mweéire, maa kaa, si voosi tuku.”

¹² Yéesu ^akahumale kuvooyya vapooji vaachwe majeo, akatoola nkáancho yaachwe, akiivikira, maa akiikala kei kurya. Aho, akavasea vapooji vaachwe, “Eri, mwatángire kira ^navabwéeyiirye wuu?”

¹³ Nyuunyu mwaanyániriraa niini ‘Mukiindya’ na ‘Mweenevyoosi,’ ikyo ^mulúsaa ni kimáári na noo ^vyeene ndiri.

¹⁴ Sa jeyyo, kooni niini ^ndiri Mweenevyoosi na Mukiindya waanyu navoóyyiirye majeo, viivyo baa nyuunyu mandookiiyoyya majeo nyuunyu kwa nyuunyu.

15 Navoónekiirye jei sa mündookiibweeyirya ja ^vyeene niini navabwéeyiriirye.

16 Kimaari kaa noovawyiira, mutumami si mukulu kulookya mweenenyumba waachwe tuku. Kei, ura ^atumwa si mukulu kulookya ura ^amutuma tuku.

17 Kooni muyatángire aya, Muluungu vatalarya ari kooni mooyatamama.

18 Si noolusa aya kuri nyuunyu voosi tuku. Navamányire vara ^navasaawula. Maa kaa, ni lusa niise aya sa Masáare ^Yari Mpeho yaki-imane ja ^vyeene yalusa, 'Ura ^arijaa na niini, noo ^aankíikíine.'☆

19 Ni kuvawyiira niise aya haaha, viintu ^yakaari fumira, sa ^yari fumira, murume, 'Niini Mwaari.'☆

20 Kimaari kaa noovawyiira, muuntu yoyoosi ura ^amuhókeraa ura ^namutuma, aampókeraa niini. Na niini Taáta aantuma. Jeyyo, ura ^aampókeraa niini, amuhókeraa Taáta."

Yéesu Yoovawyiira Vapooji Vaachwe Varindukwa Ari

(Matáayo 26:20-25; Maáriki 14:17-21; Lúka 22:21-23)

21 Yéesu ^akahumule lusa aya masáare, mutima waachwe ukaava, maa akoonekyá ko sea, "Kimaari kaa noovawyiira, umwi waanyu kunvarinduka ari."

22 Vapooji vaachwe vakiilaanga voovo kwa voovo, sa si vataangáa ni ani ^yoomulusa tuku.

☆ 13:18 Laanga Sabúuri 41:9. ☆ 13:19 Laanga Ufumo 3:14; Isáaya 43:10.

²³ Kujáa kwatiite mapooji waachwe umwi Yéesu ^ajáa amweenda. Yeeye ajáa iisíkiriirye kipeembii cha Yéesu.

²⁴ Simóoni Peéteru akamukonyera sa amuurye Yéesu ni ani ^yoomulusa.

²⁵ Ura mapooji kunu iisíkiriirye kwa Yéesu akurya yoosea, “Mweenevyoosi, ni ani?”

²⁶ Yéesu akamusea, “Ni ura ^ndiri muheera iri ibéendu ra mukáate ^ndiri tukya aha luumbwii.” Sa jeyyo, ^akatukye rira ibéendu ra mukáate luumbwii, akamuheera Yúda mwaana wa Simóoni Isikarióti.

²⁷ Yúda ^akahokere rira ibéendu ra mukáate, Irimu rikamwiingira. Aho, Yéesu akamusea Yúda, “^Cheene woosaaka tumama, tumama chaangu.”

²⁸ Maa kaa, kusiina baa umwi aho méesii ^ataanga sa che Yéesu alúusire jeyyo tuku.

²⁹ Sa viintu Yúda noo ^akwaatáa mufuko wa mpía, vingi vakiisea Yéesu amuséire akawule viintu ^vyoosaakwa sa ngovi ya Paásika, au avaheere vakiva mpía kiduudi.

³⁰ Jeyyo, ^akahokere rira ibéendu ra mukáate, haaho akafuma na weerwii. Na mpindi ijo ni uchiku ujáa.

Ufairiri Mufya

³¹ Yúda ^akafume na weerwii, Yéesu akavasea vapooji vaachwe, “Haaha Mwaana wa Muuntu ahumwiire bweeyiriwa nkongojima, ne Mulungu abwéeyiriiwe nkongojima kuri yeeye.

³² Kooni Mulungu abwéeyiriiwe nkongojima kwa njira ya Mwaana, Mulungu ne mabweeyirya ari nkongojima kuri yeeye mweenevyo, na bweyya ari jeyyo haaha vii.

³³ Vanavaani vaduudi, nkaari na nyuunyu kwa mpiindi nduudi vii. Kũnsaakira m̄ri, maa kaa, ja ^vyeene navawyiira vakúlu va Vayahúudi, viivyo baa nyuunyu ni kuvawyiira niise haaha, kũntu ^nootamanya, nyuunyu si m̄ri daha fika tũkũ.

³⁴ Haaha ni kuvaheera niise ulairiri mufya, 'Mwiiyende, ja ^vyeene niini naveenda nyuunyu, viivyo naanyu mwiiyende.'

³⁵ Kooni mwiiyẽdire nyuunyu kwa nyuunyu, vaantu voosi taanga vari nyuunyu m̄ri vapooji vaani."

*Yéesu Yoolũsa Peéterĩ Sea Ari si Amamányire Tũkũ
(Matáayo 26:31-35; Maárikĩ 14:27-31; Lũka 22:31-34)*

³⁶ Aho, Simóoni Peéterĩ akamuurya Yéesu, "Mweenevyoosi, na hai wootamanya?" Yéesu akamũsea, "Na kũntu ^nootamanya si uri daha kuuntuuba haaha tũkũ, maa kaa, kuuntuuba uri sikũ ^jookũja."

³⁷ Peéterĩ akamuurya, "Mweenevyoosi, sa che si ndiri kutuuba haaha? Niini nĩmire neeja kũtoola nkaasu yaani sa weewe."

³⁸ Yéesu akamuurya, "Peéterĩ, eri, kimaari toola uri nkaasu yaako sa niini? Kimaari kaa nookuwyiira, lomutóondo namutóondo nkukũlũme si inaviika, lũsa uri katatu si waamányire tũkũ."

14

Yéesu noo Njira yo Tamanya na kwa Taáta

¹ Yéesu akavasea vapooji vaachwe, "Kari m̄rékeraa mitima yaanyu indooturikira tũkũ, murumi Mũlungũ na kei ndumi niini.

² Kaayii kwa Taáta waani, kwatĩte haantu ho kiikala ^hari foo. Ngaari si viri jeyyo, ngaari navawyyira. Haaha, ni tamanya niise noo viimirya neeja haantu ho kiikala.

³ Na ^ndiri tamanya no koovimirya neeja haantu ho kiikala, kuuja ndiri kei no vasumula na kwaani, sa haantu ^ndiri veera niini, baa nyuunyu mvere haaho.

⁴ Nyuunyu mwimanyire njira ^yatamanya na haantu ^noodoma.”

⁵ Aho, Tomáasi akamusea, “Mweenevyoosi, usu si tumanyire na haantu ^wootamanya tuku, jooli turi kwiitaanga njira?”

⁶ Yéesu akavasea, “Niini noo njira, kimáari na nkaasu. Kusiina muuntu yoyoosi ^ari kuuja na kwa Taáta tuku, ni mpaka atweere na kwaani vii.

⁷ Ngaari mwaamanyire niini, ngaari mwamamanyire baa Taáta. Kwaandira haaha mwamamanyire Taáta waani, baa kei mwamwĩne.”

⁸ Filípi akamusea Yéesu, “Mukulu, toonekye Taáta waanyu, naasu twiikinkime.”

⁹ Yéesu akamusea, “Filípi niikala na nyuunyu mpiindi joosi iji, ati si waamanyire tuku? Muuntu yoyoosi ^aanyona niini, amoona Taáta. Haaha jooli wookunsea, “Toonekye Taáta?”

¹⁰ Eri, si wooruma niini na Taáta, kei Taáta na niini ni kiintu kimwi tuku wuu? Masáare ^noovawyyira si miiririkano yaani tuku, kiri vyooova jeyyo, Taáta, yeeye na niini turi kiintu kimwi, noo atámamaa mirimo ko tweera niini.

¹¹ Rumi yara ^noovawyyira, niini na Taáta, kei Taáta na niini ni kiintu kimwi. Maa kaa, kooni si

mooruma aya ^nooluusa, ndumi niini sa mirimo ^nootumama.

¹² Kimaari kaa noovawyiira, yoyoosi ^aandúmaa niini, tumama ari mirimo ^natúmamaa. Na kikomi tumama ari mikúúlu kulookya ihi, sa niini ni tamanya niise na kwa Taáta.

¹³ Kiintu chochoosi ^muri loomba kwa irina raani, niini tumama ndiri. Kwa njira iyo Taáta abweeyiriwe nkongojima ko tweera Mwaana.

¹⁴ Kiintu chochoosi ^muri loomba kwa irina raani, niini tumama ndiri.”

Kuuja kwa Mutima Muja

¹⁵ “Kooni mwaanyenda, kwaatya muri ndairiri jaani.

¹⁶ Niini muloomba ndiri Taáta, yeeye vaheera ari Mwaambiriryi, ne kiikala ari na nyuunyu kwa siku ^jisiina uhero.

¹⁷ Uhu Mwaambiriryi noo Mutima wa kimáári. Vaantu va weeru si vari daha kumuhokera tuku, sa si vamoónaa tuku na si vamumányire tuku. Maa kaa, nyuunyu mwamumányire sa ni hamwi ari na nyuunyu na kiikala ari mitimii yaanyu.

¹⁸ Si ndiri vareka nyuuveene ja varekwa tuku, maa kaa, kuuja ndiri kei na kwaanyu.

¹⁹ Mpindi kiduudi, weeru si iri kuumyona kei tuku, maa kaa, nyuunyu kuumyona muri. Sa viintu niini ndiri nkaasu, baa nyuunyu kuva muri nkaasu.

²⁰ Siku iyo taanga muri niini na Taáta waani ni kiintu kimwi, na nyuunyu na niini, kei niini na nyuunyu ni kiintu kimwi tari.

²¹ Muuntu yoyoosi ^amányire na ^akwáatyaa ndairiri jaani, uwo noo ^aanyenda. Na ura

^aanyenda niini, Taáta waani mweenda ari na niini mweenda ndiri na kwiiyonekya ndiri kwaachwe.”

²² Aho, mupooji waachwe hamwi ^aséwaa Yúda, si Yúda Isikarióoti tuku, akamuurya Yéesu, “Mukulu, jooli vyavire woosaaka wiiyonekye kwiiswi vii na si kwa weeru yoosi tuku?”

²³ Yéesu akamusea, “Muntu yoyoosi ^aanyenda, kwaatya ari isáare raani, Taáta waani mweenda ari, na suusu kuuja turi na kwaachwe noo kiikala hamwi ne.

²⁴ Maa kaa, muntu si ^aanyenda, si ari kwaatya masáare yaani tuku. Aya masáare ^mooteera si yaani tuku, ni ya Taáta yeeye aantama.

²⁵ Navawyire masáare aya yoosi, viintu ^nkaari hamwi na nyuunyu.

²⁶ Maa kaa, Taáta waani varetera ari Mwaambiriyi, noo kusea Mutima Muja, uwo Taáta mutuma ari kari nyuunyu kwa irina raani, yeeye vakiindya ari masáare yoosi na kuvakumbusikya ari yoosi ^navawyira.

²⁷ Varekera niise mwiikalo muja, mwiikalo waani muja kvaheera niise. Si noovaheera mwiikalo waani muja ja ^vyeene weeru itoolaa tuku. Kari mundoojwika mitimii yaanyu tuku na kari mundookoofa chochoosi tuku.

²⁸ Mwateera noosea, ‘Kiitamanyirya niise, maa kaa, kuuja ndiri kei.’ Ngaari kimaari mwaanyenda, ngaari mwavyeendere kuteera nootamanya na kwa Taáta, sa Taáta ni mukulu kulookya niini.

²⁹ Niini noovawyira aya mpiindi ^yakaari fumira, sa ^yari fumira, muundume.

³⁰ Si ndiri tuuba lusika masáare ^yari foo kari nyuunyu tuku, sa ura mukulu wa weeru, noo

kusea Irimu, rimwaari rookuuja. Rooro risiina
laviro kuri niini tuku.

³¹ Niini nootumama yara Taáta ^aandairirya
ntumame, sa vaantu voosi vataange niini
namweenda Taáta waani. Haaha inuki, hendi
tulooke fuma aha.

15

Yéesu ni M̄sabíbu wa Kikomi

¹ Niini ndiri m̄sabíbu wa kikomi, na Taáta
waani ni murimi.

² Kira itáampi raani rira si ^ritúungaa ndiwa,
Taáta aritémaa akariseyya. Na kira itáampi
^ratúungaa ndiwa, Taáta aripútiraa sa
rituungetuunge.

³ Nyuunyu mwahumula puutirwa no jiralwa ko
tweera ukiindya waani ^navawyira.

⁴ M̄ve kiintu kimwi na niini, naani kuva ndiri
kiintu kimwi na nyuunyu. Itáampi si riri tuunga
ndiwa rooreene tuku, kooni si rakwaatana na
m̄sabíbu. Viivyo baa nyuunyu si m̄ri daha kuva
na ndiwa tuku, kooni si m̄v̄ire kiintu kimwi na
niini.

⁵ Niini ni m̄sabíbu, na nyuunyu ni matáampi.
Ura ^atúubaa kuva kiintu kimwi na niini, na niini
kuva kiintu kimwi ne, uwo atúungaa ndiwa
manumunu. Sa nyuunyu veene vii si m̄ri daha
tumama chochoosi tuku.

⁶ M̄untu yoyoosi ura si ^ari kiintu kimwi na
niini, ni ja itáampi rakerwa, rikuma. Matáampi ja
ayo, yúmaa, yakajiingwa mav̄ivi, yakafweitirwa
mootwii, maa yakamalwa.

⁷ Nyuunyu kooni mwavíire kíntu kimwi na níini, na masáare yaani yíikyíire isii yaanyu, loombi chochoosi ^moosaaka, na heewa muri.

⁸ Vapooji vaani va kikomi, vatúungaa ndíwa ^jiri foo. Sa jeyyo, voónekyaa ukúulu wa nkongojima ya Taáta.

⁹ Naveenda nyuunyu ja ^vyeene Taáta aanyenda níini. Sa jeyyo, ikali kuri kweenda kwaani.

¹⁰ Kooni mwakwáatiirye ndairiri jaani, kiikala mweende kuri kweenda kwaani, ja ^vyeene níini nakwaatya ndairiri ja Taáta, jo kiikala kuri kweenda kwaachwe.

¹¹ Navawyíiríire aya, sa kuvyeenda kwaani kúve isii yaanyu na kuvyeenda kwaanyu kukiimane.

¹² Hlairiri waani ni uhú, iyendi nyuunyu kwa nyuunyu, ja ^vyeene níini naveenda nyuunyu.

¹³ Kusiina muuntu ^ari na kweenda kukulu ja ukú tukú, muuntu kutoola nkaasu yaachwe sa vijeengi vyaachwe.

¹⁴ Nyuunyu ni vijeengi vyaani, kooni mootumama yara ^navalairiya.

¹⁵ Si ndiri vaanirira kei vatumami tukú, sa mutumami si amányire kira mweenenyuumba waachwe ^yootumama tukú. Kiri vyoova jeyyo, níini noovaanirira nyuunyu vijeengi, sa navawyíira yoosi ^nateera fuma kwa Taáta waani.

¹⁶ Si nyuunyu mwaansaawula níini tukú, kiri vyoova jeyyo, ni níini navasaawula mave vapooji vaani. Navasaawula mave na ndíwa si ^jisíraa. Sa jeyyo, chochoosi ^muri muloomba Taáta kwa irina raani, vaheera ari.

¹⁷ Haaha, ulairiri waani noo uhú, iyendi.

Weeru Yamushula Yésu na Vapooji Vaachwe

18 Kooni weeru yavaswíre nyuunyu, taangi ijáa yaansuula niini ta.

19 Ngaari muri va ihi weeru, ngaari weeru yaveenda ja ^vyeeene yeenda vaantu vaachwe. Maa kaa, nyuunyu si muri va ihi weeru tuku, na niini navasaawula fuma kuri ihi weeru. Noo ^chooreka weeru yavasula.

20 Kumbukiri rira isáare ^navawyiira, 'Mutumami si ari mukulu kulookya mweenenyumba waachwe tuku.' Kooni vaanturikirya niini, vaturikirya vari baa nyuunyu. Maa kaa, kooni vakwáatiirye isáare raani, kwaatya vari baa isáare raanyu.

21 Ayo yoosi vabweeyirya vari sa irina raani, sa voovo si vamumányire ura ^aantuma tuku.

22 Ngaari si nuja no lusika novo, ngaari vasiina irya ra uri tuku. Maa kaa, haaha vasiina cho lusa cho seyya uri waavo tuku.

23 Muantu yoyoosi ura ^aansuula niini, amusuula baa Taáta waani.

24 Ngaari si nabweeyya myuujisa ^ihwáalarya kwaavo kusiina mutu ^anabweeyya, ngaari vatiite kintu cho kitirirya uri waavo. Maa kaa, haaha viyona myuujisa yoosi, na baa neembe ni jeyyo, vaansuula niini na Taáta waani.

25 Aya yafumira, sa yara masáare ^yaandikwa Miirwii yaavo yakiimane, 'Vaansuula bweete.'☆

26 Niini mutuma ndiri Mwaambiriryi na kuri nyuunyu fuma kwa Taáta, noo kusea Mutima Muja. Yeeye ^ari kuja, kunkukula ari kwa vaantu koonekya kikomi niini ni ani.

☆ 15:25 Laanga Sabúuri 35:19; 69:4.

²⁷ Nyuunyu naanyu saakwa m̄ari moonekye kikomi masáare yaani, sa ni hamwi m̄ajáa na niini keende ncholo.

16

¹ Navawyíriire yoosi aya, sa kari ji m̄ureke ku-unduma tuku.

² Vakibirya veende fuma masinagóogii. Na fika jiri mpiindi ^v̄uulaa veende vookiisea ni tumama viise m̄arimo wa M̄uungu.

³ Tumama veende ayo, sa si vamumányire Taáta tuku, na si vaamányire baa niini tuku.

⁴ Maa kaa, navawyíriire masáare aya, sa ira mpiindi ^iri fika, mukumbukire nijáa navawyíra. Si navawyíra ayo hara ncholo tuku, sa viintu nijáa hamwi na nyuunyu.

Mirimo ya Mutima M̄uaja

⁵ Haaha niini ni tamanya niise na kwa Taáta yeeye aantuma. Maa kaa, kusiina baa umwi ^yookuunjura tuku, 'Na hai woodoma?'

⁶ Sa viintu navawyíriire masáare aya, mitima yaanyu yaviswíre maatuku vii.

⁷ Maa kaa, ni kimáári noovawyíra, ni vyabooha kwaanyu nootamanya na kwa Taáta. Sa kooni si natámiinye, uwo Mwaambiriryi si ari k̄uaja na kari nyuunyu tuku. Maa kaa, kooni natámiinye, matama ndiri na kari nyuunyu.

⁸ Yeeye ^ari k̄uaja, koonekya ari kikomi weeru ni mbi, laira ari uwoloki na ulamuli.

⁹ Kwa uvi, k̄valaira eende kikomi vaantu ni vavi sa vasiita kuunduma.

¹⁰ Kwa uwoloki, kuvoonekya eende kikomi nini ni muwoloki, sa tamanya niise na kwa Taáta, na si mukunyine kei tuku.

¹¹ Kwa ulamuli, kuvoonekya eende kikomi Mulungu valamurira ari, sa alusa irya ra Irimu, rooro noo Ikulu ra ^vatumamaa vi.

¹² Nkaari na masáare ^yari foo yo vawyira, maa kaa, haaha si muri daha kuyahokera tuku.

¹³ Mutima uwo wa kimáari ^ari kuuja, valongoola ari mutaange kimáari choosi. Si ari lusa masáare yaachwe tuku, maa kaa, lusa ari yara yoosi ^ari teera na vawyira ari masáare ^yari kuuja.

¹⁴ Yeeye kuvoonekya eende nkongojima yaani, sa masáare ^indoovawyira ni yara ^yari kwaani.

¹⁵ Viintu vyoosi ^ari novyo Taáta, ni vyaani. Noo ^chooreka noovasea, masáare ^indoovawyira ni yara ^yari kwaani.

Kuvyeenda na Kuvisula

¹⁶ Jachihire mpiindi kiduudi vii si muri kunyona tuku, na jachihire mpiindi kiduudi vii kunyona muri.”

¹⁷ Aho, vamwi va vapooji vaachwe vakiiyurya, “Ni che ^yoolusa kati ^yoosea, ‘Jachihire mpiindi kiduudi vii si muri kunyona tuku, na jachihire mpiindi kiduudi vii kunyona muri?’ Na ni che yoolusa kati ^yoosea, ‘Tamanya niise na kwa Taáta?’”

¹⁸ Vakatuuba kiiyurya, “Ni che yoolusa kati ^yoosea, ‘Mpiindi kiduudi?’ Si tootaanga ^cheene yoolusa tuku.”

¹⁹ Yésu akataanga kira ^voosaaka muurya, maa akavasea, “Ni kiiyurya mwiise ni che ^noolusa

kati ^noosea, 'Jachíhíre mpíindi kiduudi víi sí mári kúunyona túku, na jachíhíre mpíindi kiduudi víi kúunyona mári wúu?'

²⁰ Kimaari kaa noovawyíra, nyuunyu rira mári no myaa, maa kaa, vaantu va weeru vyeenda vari. Kuvisúula mári, maa kaa, kuvisúula kwaanyu kuva kúri kuvyeenda.

²¹ Múuntu muki ^yootamanya no kíichungúla avisúlaa sa mpíindi yo turíkira yafíkire. Maa kaa, ^ari humúla kíichungúla, sí akúmbukíraa usúungu túku sa avíjaa na cheeru sa aréetire mwaana na aha weerwii.

²² Víivyo, nyuunyu mwatíite usúungu haaha, maa kaa, ^ndiri kúuja kei na kwaanyu, kuva mári na cheeru mitimii. Aho, kusiina ^ari daha seyya íkyo cheeru mitimii yaanyu túku.

²³ Síku íyo ^iri fika, sí múkaanóombire kíintu chochoosi túku. Kimaari kaa noovawyíra, chochoosi ^mári loomba Taáta waani kwa irina raani, vaheera ari.

²⁴ Fúuru haaha sí múnaloomba chochoosi kwa Taáta kwa irina raani túku. Loombi, naanyu heewa mári, sa kuvyeenda kwaanyu kukiimane.

Yéesu Iisiinda Weeru

²⁵ Noovawyíra aya masáare kwa símo. Mpíindi kúuja yiise, sí ndiri lúusika na nyuunyu kwa símo túku, vapúsúrira ndiri pwaa ^vyeene Taáta waani ari.

²⁶ Síku íyo, muloomba mári Taáta kwa irina raani. Sí noosea valoombera ndiri kwa Taáta kipaango chaanyu túku.

27 Taáta mweeneevyo aveenda nyuunyu, sa nyuunyu mwaanyenda niini, na mwaanduma nafuma kwa Taáta.

28 Nafuma kwa Taáta nkũja na kũri weerũ, maa kaa, haaha looka niise fuma kũri weerũ, na hindũka niise na kwa Taáta.”

29 Aho, vapooji vaachwe vakamũsea, “Haaha woolũsika pusu, si wootumia símo tũkũ.

30 Haaha tatáangire weewe wamányire kira kiĩntũ, na baa kusiina ^choobweeyya mũuntũ yoyoosi akuurye chochoosi tũkũ. Ayo, noo yabwéeyiirye turume weewe wafuma kwa Mulũngũ.”

31 Yéesu akavasea, “Haaha mwarúmire wũũ?

32 Mpĩndi yasengeriire, kei yahúmwiire fika. Paswa mũri, kira mũuntũ na kaayii kwaachwe, na kũndeka mũri niimweene. Maa kaa, si ndiri niimweene tũkũ, sa Taáta waani ni hamwi ari na niini.

33 Navawýĩrĩre masáare aya, sa mũve na mwiikalo mũja mitimii yaanyu, sa viintũ mũri kiĩntũ kimwi na niini. Kũri weerũ turikiriwa mũri, maa kaa, koofi tũkũ, sa niini niisiinda weerũ.”

17

Yéesu Yoovaloombera Vapooji Vaachwe

1 Yéesu ^akahumale lũusa aya, akalaanga kurumwii, akasea, “Taáta, ira mpĩndi yaani yafíkire. Mubweeyiirye nkongojima Mwaana waako, sa Mwaana waako ne akubweeyiirye nkongojima.

2 Weewe waampeera wiimiriri wo longoola vaantũ voosi va weerũ, sa nivaheere nkaasu ya siku ^jisiina uhero vara voosi ^waampeera.

³ Iyo nkaasu ya siku ^jisiina uhéro noo ihi, vakutaange Mulungu weemweene wa kikomi, na vamutaange Yéesu Kirisitu, ^umatuma kuri weeru.

⁴ Niini nakubweeyirya nkongojima ko kiimikirirya ura murimo ^waampeera ntumame.

⁵ Ee Taáta, haaha nookuloomba mbweeyirya nkongojima mbere yaako, nkongojima ira ^nijáa noyo mpiindi ^tújáa hamwi na weewe, mpiindi si ^újáa unumba weeru.

⁶ Taáta nakuvariyula ^vyeene uri kwa vaantu vara ^waampeera fuma kuri weeru. Ava vaantu ni vaako vajáa, na ukaampeera niini vakava vaani. Voovo vakwaatya isáare raako.

⁷ Haaha vataangire viintu vyoosi ^waampeera ni kwaako vyafuma,

⁸ sa niini navaheera isáare rira ^waampeera, novo varihokera. Voovo vataanga kikomi niini nafuma kwaako, na kei varuma ni weewe wantuma.

⁹ Noovaloombera avo, sa ni vaantu vaako. Si nooloombera vaantu voosi va weeru tukú, kiri vyoova jeyyo, noovaloombera avo ^waampeera.

¹⁰ Vaantu voosi ^ndiri novo, ni vaako, na voosi ^uri novo ni vaani. Novo vookumbweeyirya nkongojima.

¹¹ Haaha niini kiinuka niise aha weerwii nuje na kwaako, maa kaa, ava vaantu vaako vakaari aha weerwii. Taáta Muja, nookuloomba uvimirire kwa ngururu ja irina raako ^waampeera, sa vave kiintu kimwi ja niini na weewe viintu turi kiintu kimwi.

¹² Mpiindi ^nijáa novo, navimiriraa kwa iro irina ^waampeera. Navimirira vyabooha. Kusiina

ʼarimira tuku, ni ʼura umudu vii, yeeye ajáa ni wo malwa sa Masáare ʼYari Mpeho yakiimane.✧

13 Taáta haaha ni na kwaako nookuuja. Maa kaa, ni luusa niise masáare aya, viintu ʼnkaarí aha weerwii, sa vave na cheeru ʼchakiimana mitimii yaavo.

14 Niini navawyiira vapooji vaani isáare raako, maa kaa, weeru yavasuuula sa viintu voovo si va weeru, ja niini viintu si ndiri wa ihi weeru.

15 Niini si nooloomba uvaseyye aha weerwii tuku, maa kaa, nooloomba uvimiriire fuma kwa ʼura Muvi.

16 Voovo si vari va ihi weeru tuku, ja niini viintu si ndiri wa ihi weeru.

17 Taáta, isáare raako ni kikomi, jeyyo, vatalarye vaantu vaako kwa kikomi ikyo.

18 Ja viintu ʼwaantuma niini kuri weeru, viivyo baa niini navatuma kuri weeru.

19 Haaha ni kwiitalarya niise sa voovo, sa voovo novo vatalariwe kikomi.

Yéesu Yoovaloombera Voosi ʼVamuruma

20 Taáta si nooloomba sa ava vapooji vaani vii tuku, maa kaa, noovaloombera baa vara ʼvari ku-unduma, so teera ukiindya waavo.

21 Taáta nooloomba voosi vave kiintu kimwi, ja viintu niini ʼndiri kiintu kimwi na weewe, na weewe ʼuri kiintu kimwi na niini. Kei nooloomba vave kiintu kimwi na suusu, sa weeru itaange ni weewe ʼwaantuma niini.

22 Nkongojima ira ʼwaampeera, naani navahire, sa vave kiintu kimwi, ja viintu suusu ʼturi kiintu kimwi.

✧ 17:12 Laanga Sabúuri 41:9.

23 Niini ni kiintu kimwi ndiri novo, na weewe ni kiintu kimwi uri na niini. Nooloomba vave vakiimana hamwi, sa kwa njira ihi, weeru yoosi itaange weewe waantuma, na waveenda ja ^vyeene waanyenda niini.

24 Taáta, ni mpiima yaani ava ^waampeera vave hamwi na niini hara haantu ^ndiri. Sa voone nkon-gojima yaani ira ^waampeera, sa waanyenda, baa mwaariryo wa weeru si unaviikwa.

25 Taáta Muwoloki, baa neembe weeru si ikumányire, niini nakumányire, na ava vamányire weewe waantuma.

26 Niini navakiindya ^vyeene uri, na kei tuuba ndiri kubweeyya jeyyo, sa vaveende vaanaavo ja ^vyeene waanyenda, kei niini nive kiintu kimwi novo.”

18

*Yéesu Yoovarinduka na Yookwaatwa
(Matáayo 26:47-56; Maáriki 14:43-50; Lúka 22:47-53)*

1 Yéesu ^akahumule kulusa masáare ayo, akiinuka na vapooji vaachwe, maa vakadoma na firiro ya ilolo ra Kediróoni. Uko kujáa kwatiite iwunda ra miseitúuni. Yéesu na vapooji vaachwe vakingira aho iwundii.

2 Yúnda ura ^amvarinduka Yéesu, ajáa ahamányire aho haantu, sa Yéesu na vapooji vaachwe vadamáa kweene na aho.

3 Yúnda akujja na aho iwundii alóngoriire mpuka ya valwi nkoondo va Kirúumi, na vamwi va vatamami fuma kwa vakúulu va veeneisi va Ijáva na Mafarisáayo. Vara valwi nkoondo na vatamami vajáa vakwáatiriire vimuri, masasaanku na mata.

⁴ Yéesu ajáa amányire yoosi ^yari mufumira. Akiiturirya mbere yaavo, maa akavasea, “Ani moomusaakira?”

⁵ Voovo vakamusea, “Yéesu wa Nasaréeti.” Yéesu akavasea, “Noo niini.” Aho, Yúuda ura ^amvalanduka, ajáa ímire hamwi na vara vavi.

⁶ Yéesu ^akavasee “Noo niini,” vakahinduka na nyuma, maa vakawya na isi.

⁷ Akavuurya kei, “Ani moomusaakira?” Novo vakamusea, “Yéesu wa Nasaréeti.”

⁸ Yéesu akavasea, “Nahúmwiire kuvawyiira noo niini. Kooni mookunsaakira niini, vareki ava viilookere.”

⁹ Masáare aya ^yafumira sa isáare rira ^aluusa rikiimane, “Vara ^waampeera si namutaaha baa umwi vii tuku.”☆

¹⁰ Simóoni Peéteru ajáa atiite nyaasuka njatwii. Akakula, maa akamutema kutu kwa kulume mutumwa wa mweeneisi mukulu, kukadumuka dúú. Uwo mutumwa irina raachwe noo Maáliko a sewáa.

¹¹ Aho, Yéesu akamusea Peéteru, “Fyurira nyaasuka yaako na njatwii. Eri, si wootaanga nasaakwa ninywe nduvo ya uturikiri, ja ^vyeene Taáta aampeera nturikiriwe tuku wuu?”

Yéesu Mbere ya Mweeneisi Mukulu

(Matáayo 26:57-58; Maáriki 14:53-54; Lúka 22:54)

¹² Aho, mpuka ya valwi nkoondo na mukúlu wa vakúlu vaavo, na vatumami va vakúlu va Vayahúudi, vakamukwaata Yéesu, maa vaka-muchuunga.

☆ 18:9 Laanga Yooháani 6:39; 17:12.

¹³ Vakamutwaala ta na kwa Anáasi. Uhu Anáasi ni mukúlu wa Kayáafa ajáa. Na Kayáafa noo ajáa mweeneisi mukúulu mwaaka uwo.

¹⁴ Kayáafa uko nyuma ajáa avasea vakúulu va Vayahúudi, ni vyabooha muuntu umwi akwye sa vaantu.☆

Peéteru Yoosea si Amamányire Yéesu Tuku

(Matáayo 26:58, 69-70; Maáriki 14:54, 66-68; Lúka 22:55-57)

¹⁵ Haaha, Simóoni Peéteru na mupooji wíngi vamutuubáa Yéesu. Uhu mupooji wíngi ajáa amányirwe ni mweeneisi mukúulu. Sa jeyyo, akiingira na Yéesu fúuru balásii ya nyuumba ya mweeneisi mukúulu.

¹⁶ Maa kaa, Peéteru ajáa íimire weerwii, mbarimbari ya maryaango. Aho, ura mupooji wíngi ajáa amányirwe ni mweeneisi mukúulu, akafuma na weerwii, akalusika na muuntu muki umwi íimíiraa aho maryaangwii, maa akamurekera Peéteru iingire na nyuumbii.

¹⁷ Ura muuntu muki akamuurya Peéteru, “Eri, weewe naawe si umwi wa vapooji va uhu muuntu tuku wuu?” Peéteru akamusea, “Tuku, aka niini tuku.”

¹⁸ Sa viintu kujáa na mpeho, vara vatamami na valakalaka va mweeneisi mukúulu vajáa vakóriirye mooto wa makala, víimire vookoota. Peéteru ne ajáa íimire hamwi novo, yookoota mooto.

Mweeneisi Mukúulu Yoomuurya Yéesu

(Matáayo 26:59-66; Maáriki 14:55-64; Lúka 22:66-71)

☆ **18:14** Laanga Yooháani 11:50.

¹⁹ Mpíindi jiijo, mweeneisi mukuuu akamuurya Yéesu masáare ya vapooji vaachwe, na masáare ya ukiindya waachwe.

²⁰ Yéesu akamusea, “Níini nalúusaa masáare yaani kiweerwii kwa kira muntu. Siku joosi nakíindyaa sinagóogii na Kaayii Njija ya Ijva, haantu Vayahúudi ^vari foo ^viiijingaa. Níini si nalúusaa kintu chochoosi kimbiso tuku.”

²¹ Sa che wookuunjura níini? Vuurye vara ^vateera kira ^nakíindyaa. Voovo vamányire kira ^nalúusaa.”

²² Yéesu ^akaluse jei, umwi wa valukaluka ^ajáa íimiire heehi ne, akamuvaa ikóofi, maa akamusea, “Eri, jei noo ^vyeeene wuúyirya mweeneisi mukuuu wuu?”

²³ Yéesu akamusea, “Kooni nalúusire kintu ^chaviiha, hooni toola ushahiidi wa uvi waani. Maa kaa, kooni nalúusire kimáári, sa che waanváire?”

²⁴ Aho, Anáasi akamutwaala Yéesu na kwa Kayáafa mweeneisi mukuuu, kunu akaari achúungirwe.

Peéteru Yoosea si Amumányire Yéesu Tuku lwa Kaviri

(Matáayo 26:71-75; Maáriki 14:69-72; Lúka 22:58-62)

²⁵ Mpíindi Simóoni Peéteru ^ajáa íimire yookoota mooto, vamwi va vara ^vajáa aho, vakamuurya voosea, “Eri, weewe si umwi wa vapooji vaachwe tuku wuu?” Yeeye akasiita yoosea, “Aka, níini tuku.”

²⁶ Umwi wa vatumami va mweeneisi mukuuu, munduu na ura ^ajáa adumulwa kutu ni Peéteru, akamusea, “Eri, si nakwíne kura iwundii uri hamwi na Yéesu tuku wuu?”

27 Peéteru akasiita kei, haaho nkukulume ikaviika.

*Yéesu Yootwaalwa na kwa Gávana Piláato
(Matáayo 27:1-2; Maárika 15:1-5; Lúka 23:1-5)*

28 Aho, vakamúsumula Yéesu fuma kwa Kayáafa, maa vakamutwaala fúuru ijuumbii ra kitemi ra gávana Piláato. Mpíndi ijo, ni namutóondo uchiku kujáa. Vayahúudi si viingiráa na nyuumbii tuku, sa vadiire kuva na njeo, aho, vadahe kurya chóorya cha Paásika.

29 Sa jeyyo, Piláato akafuma na weerwii haantu ^vájáa, maa akavuurya, “Eri, uhú muntu che abwéeyiirye moomusitaakya kwaani?”

30 Voovo vakamúsea, “Ngaari uhú muntu si abwéeyiirye kintu kivi, ngaari si tamareetire na kwaako tuku.”

31 Aho, maa Piláato akavasea, “Musumuli nyu-nyu, mukamulamurire kwa Miiro yaanyu.” Maa kaa, Vayahúudi vakamúsea, “Suusu tusiina wi-imiriri wo kulaa muntu yoyoosi tuku.”

32 Ayo yabweeyiwa jeyyo, sa rira isáare ^alúsa Yéesu ni inkwya iri jooli ari kukwya, rikiimane.

33 Aho, Piláato akiingira na ijuumbii raachwe, akamwaanirira Yéesu, maa akamuurya, “Eri, weewe uri mutemi wa Vayahúudi wuu?”

34 Yéesu akamúsea, “Aya ^woolúsa ni masáare yaako mweeneevyo baka vaantu viingi vakuwyirire masáare yaani?”

35 Piláato akamúsea, “Eri, nini ndiri Mayahúudi wuu? Vaantu va isi yaako na vakúlu va veeneisi va Ijva noo vakurétire na kwaani. Ni che abwéeyiirye?”

³⁶ Yéesu akamusea, “Utemi waani si wa ihi weeru tuku. Ngaari viri jeyyo, ngaari vapooji vaani valwíre nkoondo ndíire veera mikonwii ya Vayahúudi. Maa kaa, Utemi waani si wafuma kari ihi weeru tuku.”

³⁷ Piláato akamuurya yoosea, “Haaha, weewe uri mutemi wuu?” Yéesu akamusea, “Weewe waséire, niini ndiri mutemi. Sa jeyyo, niini navyaalwa, na nuuja aha weerwii sa nivoonekye vaantu kimáári. Muuntu yoyoosi ^atúbuaa ikyo kimáári, akwáatyaa masáare yaani.”

³⁸ Piláato akamusea Yéesu, “Kimáári noo che?”

Aho, Piláato ^akaluse jeyyo, akafuma na weerwii, maa akiita noo vasea valongooli va Vayahúudi, “Niini si nookoona uvi wowoosi kwa uhu muuntu tuku.

³⁹ Maa kaa, nyuunyu mwatiite tuuva yo loomba nimarekere muuntu umwi ^moosaaka fuma manyololwii, mpiindi ja ihi ngovi ya Paásika. Eri, saaka mwiise nimuchungurire mutemi wa Vayahúudi wuu?”

⁴⁰ Maa kaa, voovo vakatulatula isóso voosea, “Uhu tuku, tuchungurire Baráaba.” Uhu Baráaba ni mavarinduki wa wiimiriri wa Kirúumi ajáa.

19

Irya ra Yéesu KuuLawa Musalábii RooluSwa

¹ Aho, Piláato akalairiya Yéesu anuswe mijeléedi, maa valukaluka vakamuvaa. ² Valwi nkoondo vakaluka kisasaavo cha miíwa, vakamuvikira mutwii na kei vakamurwika ingo ya kitemi ^iri gyaa.

³ Vakava vootamanya na mbere ya Yéesu, maa de vandomuluumbya ko m̃hench̃ula voosea, “Lumbi niijo ee m̃temi wa Vayahúudi,” k̃ñu voomulatula makóofi.

⁴ Piláato akafuma kei na weerwii, akavasea vara vaant̃u ^vajáa viij̃ingire aho, “Laangi, nam̃réetire Yéesu na k̃ñu weerwii kei, sa m̃taange niini si nookoona ʋvi wowoosi kwaachwe t̃uk̃u.”

⁵ Aho, Yéesu akafuma na weerwii k̃ñu iiṽik̃ire kisasaavo cha miíwa, na ira ingo ^iri gyaa. Piláato akavasea, “Laangi, m̃ant̃u mweeneevyo ni ʋh̃u!”

⁶ Vakúúl̃u va veeneisi va Ij̃uva na valukaluka ^vakamoone Yéesu, vakatulat̃ula isóso voosea, “Muning’in’ye m̃saláabii f̃ur̃u akwye! Muning’in’ye m̃saláabii f̃ur̃u akwye!” Piláato akavasea, “Musumuli nyuunyu makamuning’in’ye, niini si nookoona ʋvi wowoosi kwaachwe t̃uk̃u.”

⁷ Vayahúudi vakam̃sea Piláato, “Suusu tatiite Mwiir̃o, ʋwo Mwiir̃o wasea, yoosaakwa akwye sa yoosea yeeye ni Mwaana wa Mul̃ung̃u.”✠

⁸ Piláato ^akateere jeyyo, akoofa m̃ñam̃ñu kulookya.

⁹ Akiingira kei na ijuumbii raachwe ra kitemi, maa akamuurya Yéesu, “Hai wafuma?” Maa kaa, Yéesu akakirinya sawu, si al̃usa isáare roroosi t̃uk̃u.

¹⁰ Piláato akam̃sea, “Si woosaaka kuuyirya t̃uk̃u w̃h̃u? Si wootaanga natiite wiimiriri wo k̃rekera, na wiimiriri wo kuning’in’ya m̃saláabii f̃ur̃u ukwye t̃uk̃u w̃h̃u?”

✠ 19:7 Laanga Valáawi 24:16.

11 Yéesu akamusea, “Weewe ngaari usiina wiimiriri wowoosi mweeri yaani tuku, ngaari si wooheewa ni Mulungu. Sa jeyyo, ura ^aanvikire mikonwii yaako, atiite uri kulookya.”

12 Piláato ^akateere jeyyo, akaanda saakira njira yo mukera Yéesu. Maa kaa, Vayahúudi vakatulatula isoso voosea, “Kooni wamukere muntu uhu, weewe si uri kijeengi cha Kaisári tuku. Muntu yoyoosi ^iibweeyaa mutemi, amusiitaa Kaisári mutemi wa Rúumi.”

13 Piláato ^akateere aya masáare, akamureeta kei Yéesu na weerwii. Akiikala ichuumbii raachwe ro lamurira ^riri haantu ^haséwaa Mutambalala wa Iwe, na Kieburania Gabáata.

14 Haaha siku iyo, ni siku yo kiimya neeja ngovi ya Paásika ijáa, na ijáa yafikire mpindi ja mpoloonge. Piláato akavasea Vayahúudi, “Mutemi waanyu nu aha.”

15 Maa kaa, voovo vakatulatula isoso voosea, “Mseyye! Mseyye! Muning’in’ye musalábii furu akweye.” Piláato akavuurya, “Eri, moosaaka nimuning’in’ye musalábii mutemi waanyu wuu?” Vakúlu va veeneisi va Ijuva vakamusea, “Suusu tusiina mutemi wiingi tuku, tatiite Kaisári vii.”

16 Aho, Piláato akamukwaatya Yéesu mikonwii ya Vayahúudi, sa ^vakamuning’in’ye musalábii furu akweye.

*Yéesu Yooning’iniwa Musalábii Furu Akweye
(Matáayo 27:32-44; Maáriki 15:21-32; Lúka 23:26-43)*

Aho, valwi nkoondo vakamusumula Yéesu.

17 Yéesu akavereka musaláaba waachwe, akakwaata njira yo doma na haantu ^haánirirwaa

Goligóota na Kieburanía, noo kusea Kisáaya cha Mutwe.

¹⁸ Aho, noo haantu ^vamuning'in'ya musalábii furu akakwya. Vaantu vaviri vajáa vaning'iniwa hamwi ne, kira muuntu musalábii waachwe, umwi mukono wa kulume, na wingi mukono wa kumooso, ne Yéesu katikati.

¹⁹ Piláato akalairiya yaandikwe masáare na yavikwe mweeri ya musaláaba. Masáare ayo ni jei yajáa yasea, “YÉESU WA NASARÉETI, MŊTEMI WA VAYAHÚUDI.”

²⁰ Masáare aya, yajáa yaandikwa kwa ndusika ya Kieburanía, Kirúumi na Kigiríki. Vayahúudi ^vari foo vasomáa ayo, sa haantu ^vajáa vamuning'in'ya musalábii furu akakwya ni heehi kujáa na múuji wa Yerusaléemu.

²¹ Vakúulu va veeneisi va Ijva va Vayahúudi vakamusea Piláato, “Kaandika, ‘Mutemi wa Vayahúudi’ tuku, andika jei, ‘Muuntu uhú asea, niini ndiri mutemi wa Vayahúudi.’”

²² Piláato akavasea, “^Cheene niini naándikire, naándikire!”

²³ Valwi nkoondo ^vakahumule kumuning'in'ya Yéesu musalábii, vakatoola ingo jaachwe, maa vakajigava malundu yani. Kira mulwi nkoondo akasumula ilundu rimwi. Nkáancho yaachwe ijáa yachumirirwa ko domerera fuma mweeri furu isi, na ijáa isiina maláwo tuku. Noyo vakitoola.

²⁴ Vakiiwyira voosea, “Kari twimoole ihi nkáancho tuku, hendi tvaee mbare sa tutaange ni ani ari kisumula.” Aya yafumira sa Masáare ^Yari Mpeho yakiimane ja ^vyeene yasea,

Viigavira ingo jaani,

na nkáancho yaani vakiivaira mbare.✧

Jeyyo, noo ^vyeene valwi nkoondo vabweeyya.

²⁵ Heehi na musalábii wa Yéesu, kujáa kwatiite Maríia íyo waavo, mwaanaavo na íyo waavo, Maríia muki wa Kiléeopa na Maríia Makidaléena.

²⁶ Yéesu akamoona íyo waavo ímire aho, hamwi na mapooji waachwe umwi. Uhu mapooji Yéesu ajáa amweenda. Jeyyo, akamusea íyo waavo, “Íyo, laanga, uwo haaha ni mwaana waako.”

²⁷ Aho, akamusea ura mapooji, “Laanga, uwo haaha ni íyo waanyu.” Keende mpindi ira, ura mapooji akamusumula íyo waala Yéesu, akita kikalala kwaachwe.

Yéesu Yookwya Musalábii

(Matáayo 27:45-56; Maáriki 15:33-41; Lúka 23:44-49)

²⁸ Ayo ^yakalooke, na kunu Yéesu yootaanga ahumwiire tumama murimo waachwe, akasea, “Nakálukirwe,” sa Masáare ^Yari Mpeho yakiimane.✧

²⁹ Aho, kujáa kwatiite bakúuri ^imémire divái ^yasasuka. Vakasukya kiintu kiri monyomonyo divái ^yasasuka, vakatuungirirya nkomii ya faai, maa vakamuheera Yéesu mulomwii.

³⁰ Yéesu ^akasaire ira divái ^yasasuka, maa akasea, “Yakíimíne.” Aho, akiinamya mutwe waachwe, maa akawulala.

Yéesu Yootungwa na Ichimu Lavarwii

³¹ Sikura, ni sikura yo kiimya neeja ngovi ya Paásika ijáa, na Sabáato ira ni nkúulu ijáa.

✧ 19:24 Laanga Sabúuri 22:18. ✧ 19:28 Laanga Sabúuri 69:21.

Vayahúudi si vasaakáa miviri ichaale misaláabii siku ya Sabáato tuku. Sa jeyyo, vakamuloomba Piláato, vaantu vara ^vajáa vaníng'iniwe misaláabii, mawulu yaavo yawunwe, na miviri yaavo iseyyiwe misaláabii.

³² Valwi nkoondo vakatamanya, vakawuna mawulu ya muntu wa ncholo na wa kaviri wa vara ^vajáa vaníng'iniwe furi vakwye hamwi na Yésu.

³³ Maa kaa, ^vakafike kwa Yésu, vakashaana awúlire. Sa jeyyo, si vawuna mawulu yaachwe tuku.

³⁴ Kiri vyoova jeyyo, umwi wa valwi nkoondo akamutunga na ichimu lvarwii, aho, sakami na maaji vikafuma.

³⁵ Muntu ^oona masáare aya noo ^mweene ayalusa, na kira ^oonekya ni cha kimáári. Uhu ayalusa masáare aya, amányire masáare aya ni ya kimáári, na yooonekya nyuunyu sa murume.

³⁶ Aya yafumira sa Masáare ^Yari Mpeho yaki-
imane ja ^veene yalusa,

“Kusiina ikúfa raachwe ^riri wunwa tuku.”☆

³⁷ Kei Masáare ^Yari Mpeho haantu hingi yasea,
“Moona vari ura ^vamutunga.”☆

*Yésu Yootaahwa
(Matáayo 27:57-61; Maáriki 15:42-47; Lúka 23:50-56)*

³⁸ Kujáa kwatite muntu umwi ^aséwaa Yooséfu fuma múuji wa Arimatáaya. Yeeye ni mpooji wa Yésu ajáa wa kimbiso, sa avoofaa Vayahúudi. Yeeye akatamanya na kwa Piláato

☆ **19:36** Laanga Sabúuri 34:20; Ufumo 12:46; Uvalo 9:12. ☆ **19:37** Laanga Sakaría 12:10.

akitooloomba muviri wa Yéesu sa akutaaha. Piláato akamurumira, maa Yooséefu akiita kuusumula muviri wa Yéesu.

³⁹ Nikodéemu ura aho ncholo ajáa adoma na kwa Yéesu nuuchiku, akareeta makuta ya idumbaasi yasaangiwa na manemáane* ja kíllo makumi yatatu (30).

⁴⁰ Vakasumula muviri wa Yéesu, vakufarimbirira na sáanda ya kitáni, kunu voohaka yara makuta yanyukira, ja viintu tuva ja Vayahúudi jo taaha jiri.

⁴¹ Heehi na aho haantu Yéesu ajáa aning'iniwe musalábii furu akakwya, kujáa kwatite iwunda. Aho iwundii, kujáa kwatite mbiríra ya mpaanga ifya yabokwa mwaalaliwyii si inataahwa muntu.

⁴² Sa viintu siku iyo ni siku ya Kiyahúudi yo kiimya neeja Sabáato ijáa, na sa viintu iyo mbiríra ijáa heehi, vakamutaaha Yéesu aho.

20

Kufufuka kwa Yéesu

(Matáayo 28:1-8; Maáriki 16:1-8; Lúka 24:1-12)

¹ Namutóondo uchiku wa siku ya Jumapíri, viintu kukaari chi chi, Mariía Makidaléena akatamanya na mbiríríi ya mpaanga yabokwa mwaalaliwyii kuntu Yéesu ataahwa. Kura, akashaana rira iweye rakunikirira mbiríra, raséyyiwe fuma muryaangwii wa mbiríra.

☆ **19:39** Laanga Yooháani 3:1-2. * **19:39 manemáane:** Ni mooda vahákaa muviri wa muntu de ataahwe. Mooda uhu ajáa ni wa iyoombe ikulu.

² Jeyyo, akafuma itíjo fúuru kari Simóoni Peéteri, na kwa ura mupooji wíngi Yéesu ^ajáa amweenda. Aho, maa akavasea, “Vamuséyyiirye Mweenevy-oosi mbiríríi, na si tootaanga haantu ^vamuvíkire tuku!”

³ Jeyyo, Peéteri na ura mupooji wíngi vakafuma itíjo voodoma na mbiríríi.

⁴ Voosi vaviri vatíjáa, maa kaa, ura mupooji akamulooka Peéteri, na akava wa ncholo kufika mbiríríi.

⁵ ^Akafike, akasungirira mbiríríi, akoona ntaami ja sáanda ya kitáani ivarwii, maa kaa, si iingira na mbiríríi tuku.

⁶ Aho, Simóoni Peéteri akauja nyuma, akahululuka na mbiríríi. Ne akoona jira ntaami ja sáanda ya kitáani jiri ivarwii.

⁷ Kei, akoona ira ntaami ^ijáa yachuungwa mutwii wa Yéesu, iri kisima na jira ntaami jingí, yaárirwe na ivarwii.

⁸ Aho, ura mupooji ^ajáa afíkire wa ncholo akíngira na mbiríríi, akoona na akaruma.

⁹ Mpíndi ijo, vapooji vajáa vakaari taanga Masáare ^Yari Mpeho ^vyeene yalusa, Yéesu ni mpaka afufuke fuma inkwyii.

¹⁰ Aho, avo vapooji vakahinduka na kaayii.

*Yéesu Yoomufumira Maríia Makidaléena
(Matáayo 28:9-10; Maárikí 16:9-11)*

¹¹ Maa kaa, Maríia Makidaléena akachaala íímire weerwii ya mbiríra yoorira. Mpíndi ^ariráa, aki-inama, maa akasungirira na isii ya mbiríra.

12 Akoona mirimũ miija iviri ^yiivíikire ingo njerũ chwee, yiíkyĩre haantũ maviri wa Yéesu ^ujáa ulaariiwé, umwi mitwii na wa kaviri majewii.

13 Ira mirimũ miija ikamuurya Maríia yoosea, “Íyo, sa che woorira?” Ne akavasea, “Sa vamutwĩre Mweenevyoosi waani, na si nootaanga ni hai ^vamuvíikire tukũ.”

14 ^Akahumũle lũusa ayo, akiilorera, akamoona Yéesu íimire, maa kaa, si ataanga kooni ni Yéesu ajáa tukũ.

15 Yéesu akamuurya, “Íyo, sa che woorira? Ni ani woomusaakira?” Maríia akiisea ura ^yoolũsika ne ni mũlaangiriryi wa iwũnda. Sa jeyyo, akamũsea, “Taáta, kooni ni weewe umutwĩre, kalaama ndaira haantũ ^umuvíikire, naani mũsumũla ndiri.”

16 Aho, Yéesu akamwaanirira, “Maríia!” Maríia akavarindũka, maa akasea na Kieburanía, “Rabóoni!” noo kũsea, “Mukiindya!”

17 Yéesu akamũsea, “Kũnsaasya tukũ, sa nkaari kaambũka na kwa Taáta waani. Kiri vyoova jeyyo, tamanya na kwa vandũũ vaani ukavasee, ‘Kaambũka niise na kwa Taáta waani, ne ni Taáta waanyu, na kwa Mũlũungũ waani, ne ni Mũlũungũ waanyu.’ ”

18 Jeyyo, Maríia Makidaléena akatamanya na kwa vapooji va Yéesu, akavawyiira masáare aya, yoosea, “Namwiĩne Mweenevyoosi!” Ne akavawyiira yoosi Yéesu ^ajáa amũwyĩriire.

*Yéesu Yoovafũmira Vapooji Vaachwe
(Matáayo 28:16-20; Maáriki 16:14-18; Lúka 24:36-49)*

19 Nakyuulwa ya siku i'ira ya Jumapiri, vapooji va Yéesu vajáa viisaanga hamwi nyuumbii imwi. Vajáa vachuunga miryaango sa voofa vakúulu va Vayahúudi. Aho, Yéesu akavafumira, akiima kati na kati yaavo akavasea, “Mwiikalo muija uve na nyuunyu!”

20 ^Akahumule kulusa ayo, akavoonekya mikono yaachwe na lvaru lwaachwe. Vapooji vaachwe vakavyeenda maatuku kumoon Mweenevyoosi.

21 Yéesu akavasea kei, “Mwiikalo muija uve na nyuunyu! Ja ^vyeene Taáta aantama niini, naani ni kuvatama niise nyuunyu.”

22 ^Akahumule kulusa ayo, akavafwirira nkeeho, maa akavasea, “Hokeri Mutima Muija.

23 Kooni mumuséire muuntu uvi waachwe wasíre, Muluungu sea ari uvi waachwe wasíre. Kooni si mumuséire muuntu uvi waachwe wasíre, Muluungu ne si ari sea uvi waachwe wasíre tuku.”

Yéesu Yoomufumira Tomási

24 Umwi wa vapooji ikimi na vaviri va Yéesu ^asewáa Tomási, irina riingi Maása, yeeye si ajáa na viivaachwe mpiindi Yéesu ^avafumiraa tuku.

25 Jeyyo, vara vapooji viivaachwe vakamusea, “Tamwine Mweenevyoosi.” Maa kaa, Tomási akavasea, “Kooni si yine nkoru ja misumári mikonwii yaachwe, na nkwaate ijo nkoru na imaamba raani, na nviike mukono waani lvarwii lwaachwe, si ndiri ruma tuku.”

26 Siku inaani ^jikalooke, vapooji va Yéesu kei vajáa hamwi nyuumbii. Siku iyo, Tomási ne ni hamwi ajáa novo. Aho, Yéesu akuija kunu

miryaango ichúungirwe. Akiima kati na kati yaavo, maa akasea, “Mwiikalo muja uve na nyuunyu!”

²⁷ Aho, akamusea Tomási, “Viika imaamba mikonwii yaani, woone mikono yaani. Wolola mukono waako ukwaate lvaru lwaani. Kari uve na wiikoveriri kei tuku, maa kaa, urume.”

²⁸ Tomási akamusea, “Mweenevyoosi waani, na Mulungu waani!”

²⁹ Yésu akamusea Tomási, “Urúmire sa viintu wanyine wuu? Vatalariwa vara si ^vaanyona, maa kaa vaanduma.”

Sa che iki Kitáabu Chaandikwa

³⁰ Yésu abweyya isháara na myuujiisa ^iri foo miiswii ya vapooji vaachwe, ^myeene si yaandikwa aha kitáabwii.

³¹ Maa kaa, ihi yaandikwa sa murume Yésu noo Masía, Mwaana wa Mulungu, na sa kwa njira yo muruma, muve nkaasu kwa irina raachwe.

21

Yésu Yoovafumira Vapooji Mufungati

¹ Ayo ^yakalooke, Yésu akavafumira vapooji vaachwe mbarimbari ya iriva ra Tibéria, noo kusea iriva ra Galiláaya. Jei noo ^vyeene iiyonekya kwaavo,

² Simóoni Peéteru, Tomási ^aséwaa Maása, Nasaniéeli muuntu wa Káana ya Galiláaya, vaana vaviri va Sebedáayo,[☆] na vapooji vingi vaviri ni hamwi vajáa.

³ Simóoni Peéteru akavasea viivaachwe, “Niini tamanya niise no kwaata soompa.” Novo vakamusea, “Tamanya tiise hamwi na weewe.”

[☆] 21:2 Laanga Matáayo 10:2.

Vakatamanya na mashúwii, maa kaa, uchiku ura si vaamburira kiintu tuku.

⁴ Kukaande mwaa, Yéesu akiima mbarimbari ya iriva, maa kaa, vapooji si vataanga kooni ni Yéesu tuku.

⁵ Yéesu akavuurya, “Vanavaani, mwakwáatire soompa yoyoosi wuu?” Vakamusea, “Tuku.”

⁶ Yéesu akavasea, “Haaha kiimyi njwaavu na ivaru ra kulume ra mashúwa yaanyu, naanyu kwaata muri soompa.” Aho, vakakiimya njwaavu, laanga, vakasiindwa ruta njwaavu, sa jijáa jakwáatire soompa ^jamema maatuku vii.

⁷ Maa mupooji Yéesu ^ajáa amweenda, akamusea Peéteri, “Uhu ni Mweenevyoosi.” Simóoni Peéteri ^akateere jei, akiichuunga ingo yaachwe, ^ng’eene ajáa iifúmiirye mpiindi ^aandaa murimo, aho, aki-ifweitira na irivii.

⁸ Vara vapooji viingi vakuuja na mashúwa kunu vooruta njwaavu ^jimémire soompa. Si vajáa kuli na mbarimbari tuku, ni ja mawulu igana rimwi (100) vii vajáa.

⁹ ^Vakafike mbarimbari ya iriva haantu ^huma, vakoona mooto wa makala na soompa na mikáate ^yoókiiwe mweeri yaachwe.

¹⁰ Yéesu akavasea, “Reeti jimwi ja soompa ^mukwáatire haaha vii.”

¹¹ Simóoni Peéteri akaambuka na mashúwii, akaruta lura lwaavu furu mbarimbari haantu ^huma. Lujáa lwamémire soompa nkuulu igana rimwi, makumi yasaano na itatu (153). Baa neembe soompa jijáa jamema jeyyo, lwaavu si lwaatuka tuku.

¹² Yéesu akavasea vapooji vaachwe, “Yeendi murye cha mutóondo!” Kusiina baa umwi ^adaha

kumuurya kusea, “Weewe uri ani?” tukũ. Ava vajáa vataanga ni Mweenevyoosi.

¹³ Yéesu akaseesa, akatoola ura mukáate, maa akavaheera. Akabweeyya vivira baa na jira soompa.

¹⁴ Ulu ni lwa katatũ Yéesu avafumira vapooji vaachwe, keende akafufulwe.

Yéesu Yoomuurya Peéteru Kooni Amweenda

¹⁵ Vakahumule kurya, Yéesu akamuurya Simóoni Peéteru, “Eri, Simóoni mwaana wa Yooháani, waanyenda kulookya ava viivaako wuu?” Simóoni akasea, “Hiĩ Mukúlu, weewe wamányire nakweenda.” Yéesu akamusea, “Riisha muundi jaani.”

¹⁶ Yéesu akamuurya kei, “Simóoni mwaana wa Yooháani, waanyenda wuu?” Peéteru akasea, “Hiĩ Mukúlu, weewe wamányire nakweenda.” Yéesu akamusea, “Laanga muundi jaani.”

¹⁷ Yéesu akamuurya Peéteru lwa katatũ, “Simóoni mwaana wa Yooháani, waanyenda wuu?” Peéteru akiirya kisho, akavisũla sa viintũ Yéesu ajáa amúuriirye lwa katatũ, “Waanyenda wuu?” Peéteru akamusea Yéesu, “Mukúlu, weewe wamányire yoosi, wamányire niini nakweenda.”

Yéesu akamusea, “Riisha muundi jaani.

¹⁸ Kimaari kaa nookuwyyira, mpiĩndi ujáa mutavana, wiichuungáa ingo jaako na watamanyáa na haantũ woosaaka. Maa kaa, uri kuva moosi, wolola uri mikono yaako, na muuntũ wiingi kukuvikira ari ingo jaako, na kutwaala ari haantũ si woosaaka.”

¹⁹ Yéesu alúusa aya, koonekya inkwya ^ari kukwya Peéterì, na mabweeyirya ari Mùlúungu nkon-gojima. Aho, Yéesu akamúsea Peéterì, “Ntuuba!”

Yéesu na Úra Múpooji ^Ajáa Amweenda

²⁰ Aho, Peéterì akiilorera, akamoona múpooji yoovatuuba. Úhu múpooji Yéesu ajáa amweenda. Úhu noo úra ^ajáa iisikirirya kipeembii cha Yéesu mpiindi ^varijáa kiiwalo na akuurya, “Múkúlu, ni anì ^ari kúvarinduka?”

²¹ Peéterì ^akamoone úwo múpooji, akamuurya Yéesu, “Múkúlu, na úhu ne jooli?”

²² Yéesu akamúsea, “Kooni noosaaka achaale ari nkaasu fúuru síku ^ndiri hinduka, chaako che? Weewe ntuuba niini.”

²³ Sa jeyyo, fwefwe ikeenera kwa vapooji ^vari foo, kúsea úhu múpooji sí ari kukwya túku. Maa kaa, Yéesu sí alúusa úwo múpooji sí ari kukwya túku, kiintu ^alúusa ní iki, “Kooni noosaaka ave nkaasu fúuru síku ^ndiri hinduka, chaako che?”

²⁴ Múpooji úhu, noo ayoonekya kikomi masáare aya na ayaandika. Na suusu tamányire aya ^oonekya ní ya kimáári.

Masáare yo Kiimikirirya

²⁵ Kwatúte masáare yíngi ^yari foo ^atumama Yéesu. Ngaari yoosi yaandikwa, ngaari weeru yoosi sí yatoosha kuvíkira vitáabu ^viri kaandikwa túku.

Rangi **Rangi Translation Project (New Testament)**

copyright © 2023 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Rangi

Contributor: Wycliffe USA

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

- You include the above copyright and source information.

- If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

- If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-05-08

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 7 May 2025 from source files dated 8 May 2025

f1dc5da6-bc39-5ea5-ac13-942132b5feb6